

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Barns risikolek

«Hvordan kan barnehagelærere arbeide med tilrettelegging av risikofylt utelek for de eldste barna i barnehagen?»

Children's risky play

“How can pre-school teachers work to facilitate risky play for the oldest children in kindergarten?”

Kandidatnr.: 418 & 471

BLUBACH 2019/2020

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Åse Nylenna Akslen

Innleveringsdato: 02.06.2020

Antall ord: 14378

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Etter tre år på barnehagelærerutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet Campus Bergen, kan vi snart kalle oss barnehagelærere. Gjennom tre år har vi tilegnet oss variert kunnskap og erfaringer og knyttet mange nye bånd. Selv om vi ser frem til å komme ut i arbeidslivet, er det sørgmodig å si farvel til studentlivet – for denne gang.

Vi vil rette en stor takk til våre informanter som ønsket å stille opp til intervju. COVID-19 brakte med seg flere utfordringer, og vi er veldig takknemlige for informantenes fleksibilitet og forståelse. Vi ønsker også å rette en stor takk til vår veileder, Åse Nylenna Akslen, for gode råd, konstruktive tilbakemeldinger og veiledning under hele prosessen. Dette har vært til stor hjelp, og har gjort det mulig for oss å ferdigstille vår bacheloroppgave til normert tid.

Norsk sammendrag

Tittel: Barns risikolek	
Forfatter: 418 & 471	
År: 2020	Sider: 53
Emneord: Risikolek, risikovurdering, sikkerhet, risikomestring, motorisk utvikling, subjektiv og objektiv risiko, flytsonemodellen, affordance, barn, barnehagelærer, voksenrollen	
<p>Sammendrag: Formålet med denne bacheloroppgaven er å undersøke hvordan utvalgte barnehagelærere arbeider med å tilrettelegge for risikofylt utelek for de eldste barna i barnehagen. Ettersom den risikofylte leken som oftest oppstår utendørs velger vi å begrense oss til leken som oppstår på barnehagens tilgjengelige uteareal. Dette innebærer både områdene innenfor og utenfor barnehagens gjerder som blir mest brukt. Norske barnehagebarn bruker store deler av sin tid ute, og barnehagen skal tilby pedagogiske aktiviteter både utendørs og innendørs. Personalet i barnehagene må forholde seg til stadig nye krav om sikkerhet for å forebygge at alvorlige skader oppstår. Samtidig skal personalet gi barna varierte og utfordrende muligheter til å utfolde seg fysisk og fremme risikofylt lek.</p> <p>Ved å belyse sentrale sider ved den risikofylte leken, som mestringsfølelse, flytsonemodellen, motorisk utvikling, subjektiv og objektiv risiko, voksenrollen, sikkerhet, risikovurdering og risikomestring vil vi sammen med den innsamlede dataen fra vår metode danne grunnlag for drøfting. Vi har valgt å benytte oss av kvalitativt forskningsintervju som datainnsamlingsmetode i form av semistrukturert, eller delvis strukturert intervju.</p> <p>Informantene vi valgte er tre barnehagelærere fra tre ulike barnehager, to kvinnelige og en mannlig. Avslutningsvis vil vi komme med en oppsummering av drøftingens hovedpunkter, og begrunne hvordan teorien og den innsamlede dataen fra intervjuene hjalp oss å besvare vår problemstilling.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Children's risky play	
Author: 418 & 471	
Year: 2020	Pages: 53
<p>Keywords: Risky play, risk assessment, security, risk-coping, motor development, subjective and objective risk, flow zone model, affordance, children, kindergarten teacher, adults</p>	
<p>Summary: The purpose of this bachelor is to investigate how selected kindergarten teachers work with facilitate for risk play for the oldest children in the kindergarten. As the risky play most often occurs outdoors, we choose to limit the play that occurs on the kindergarten area. This involves both the areas inside and outside the kindergarten that are most commonly used. Norwegian kindergarten children spend a lot of their time outdoors, and the educational program should be as good outdoors as indoors. The staff must keep up with new safety requirements to prevent injury from occurring. At the same time, they should provide children with varied and challenging opportunities to physically develop and promote risky play.</p> <p>By highlighting key aspects of the risky play, such as sense of achievement, the flow zone model, motor development, subjective and objective risk, the adult role, safety, risk assessment and risk coping, together with the data collected from the method, we will form the basis for discussion. We have chosen to use a qualitative research interview as a data collection method in the form of a semi-structured or partially structured interview. The informants were three kindergarten teachers from three different kindergartens. Two female and one male. Finally, we will come up with a summary of the discussion highlights and find out how the theory and the collected data from interviews helped us to answer our question.</p>	

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Norsk sammendrag	2
Engelsk sammendrag (abstract)	3
1. Innledning	6
1.1. Problemstilling	6
1.2. Begrepsavklaringer og avgrensning	7
1.3. Oppgavens oppbygging.....	7
2. Teoretisk del	8
2.1. Risikolek	8
2.2. Voksenrollen i tilrettelegging av risikofylt lek	9
2.3. Motorikk.....	10
2.4. Risikomestring	11
2.5. Flytsonmodellen	11
2.6. Subjektiv og objektiv risiko	13
2.7. Kjønnforskjeller.....	13
2.8. Naturen som lekearena.....	14
2.9. Sikkerhet ved lekeplassutstyr og skader.....	15
3. Metodedel	18
3.1. Valg av metode.....	18
3.2. Kvalitativt forskningsintervju	19
3.3. Etske retningslinjer.....	20
3.4. Valg av informanter	21

3.5.	Mulige feilkilder.....	22
3.6.	Refleksjon etter gjennomførelse.....	23
4.	Resultater	24
4.1.	Barnehagelærer A.....	24
4.2.	Barnehagelærer B.....	27
4.3.	Barnehagelærer C.....	31
5.	Drøfting	35
5.1.	Fordeler ved risikofylt lek.....	35
5.2.	Barnehagelærernes tilrettelegging.....	37
5.3.	Barnehagens bruk av uteområde	40
6.	Avslutning	42
6.1.	Oppsummering.....	42
6.2.	Tanker videre.....	43
7.	Litteraturliste	45
	Vedlegg 1: Intervjuguide	49
	Vedlegg 2: Samtykkeskjema	51

1. Innledning

Tenk tilbake på egen barndom. Den kriblende følelsen du hadde i magen da du nådde toppen av det høyeste treet. Gledeshylet som kom da du hoppet av husken i fart. Mestringsfølelsen du kjente på da du endelig klarte å krabbe deg opp den bratte bakken helt alene. For norske barn er risikolek en del av deres barnehagehverdag. Gjennom risikofylt lek utfordres barna til å teste egne grenser, mens personalet i barnehagen sin rolle er å støtte barna i deres utforskning. Risikolek byr på glede og spenning, men kan også utløse følelser som frykt og engstelse. Personalet skal gi barna varierte muligheter til å mestre risikofylt lek, men samtidig ivareta deres sikkerhet. Personlige holdninger og erfaringer kan både fremme og hemme hvordan personalet arbeider med denne typen lek.

Norske barn får i stor grad lov til å utfolde seg fritt. Personalet i barnehagen gir barna tillit, og risikolek er en del av barnas naturlige væremåte. Ikke før vårt praksisopphold i Tanzania oppdaget vi hvor viktig den frie og spenningsfylte leken er for barna. De afrikanske barna tilbrakte mesteparten av sin barnehagehverdag innendørs, og da de først fikk muligheten til å gå ut var det kun voksenstyrte aktiviteter. Barna fikk ikke benytte seg av huskene og skliene på barnehagens uteområde før de var fylt fem år, selv om de aller fleste allerede hadde bevist at de mestret å håndtere slike lekeapparater. Det var likevel noen barn som snek seg bort til skliene da de voksne ikke så på. Gledeshylet og det store smilet om munnen deres minnet oss om vår egen barndom. Vi ble i større grad bevisste på personalets makt til å fremme eller hemme barns lek.

1.1. Problemstilling

Gjennom praksisopphold både innenlands og utenlands, knyttet til vår barnehagelærerutdanning har vi erfart at barnehagelærere arbeider med å tilrettelegge for risikofylt lek på ulike nivå. Vi har sett at de voksne kan begrense og fremme denne typen lek og vi ønsker derfor å finne ut hvilke tanker utvalgte barnehagelærere har, om tilrettelegging av risikofylt lek på barnehagens tilgjengelige uteareal. Vår problemstilling lyder følgende: *«Hvordan kan barnehagelærere arbeide med tilrettelegging av risikofylt utelek for de eldste barna i barnehagen?»*

1.2. Begrepsavklaringer og avgrensning

Hovedfokuset for vår oppgave er barnehagelærerens rolle i hvordan de arbeider med å tilrettelegge for risikofyllt lek på barnehagens uteareal. Med *tilrettelegging* mener vi hvordan barnehagelærerne kan fremme og legge til rette for risikolek. Holdninger og verdier kan påvirke hvordan de fremmer slik type lek, hvordan de benytter det tilgjengelige utearealet og hvilke muligheter de tilbyr barna. Tilrettelegging omhandler også risikovurderinger og sikkerhetstiltak som utføres for å forebygge skader.

I denne oppgaven har vi valgt å begrense oss til *de eldste barna i barnehagen*. Dette innebærer barn i alderen tre til seks år. Risikolek kan oppstå både blant store og små, men i denne oppgaven velger vi å rette fokuset mot de eldste barna.

Vi har valgt å fokusere på risikoleken som oppstår på *barnehagen tilgjengelige uteareal*. Med dette mener vi både områdene innenfor og utenfor barnehagen gjerder som blir mest brukt. Vi har sett at barnehagens nærområde ofte har stor betydning for barnas muligheter til å utfolde seg fritt, og for å tilegne seg erfaringer med risikofyllt lek. Vi valgte å intervju informanter som arbeider eller har arbeidet i friluftslivsbarnehager eller naturbarnehager.

1.3. Oppgavens oppbygging

Vi har valgt å dele vår oppgave inn i innledning, teoretisk del, metodedel, resultater, drøfting og avslutning. I første del skriver vi om oppgavens avgrensninger og begrepsavklaringer. Her begrunner vi vårt valg av problemstilling, og presenterer oppgavens videre forløp. I del to presenterer vi teori og litteratur som vi mener er relevant for å besvare vår problemstilling. I den tredje delen gjør vi rede for valg av metode, valg av informanter og mulige feilkilder. I del fire vil vi presentere våre resultater og den innsamlede dataen. Den utvalgte teorien og innsamlede dataen fra våre informanter danner grunnlag for drøfting, som kommer i oppgavens femte del. I drøftingsdelen vil vi diskutere de funnene vi mener er relevante for å besvare vår problemstilling. Oppgavens siste og sjette del vil være avslutning. Her vil vi trekke frem hovedpunktene fra drøftingsdelen, og se hvordan problemstillingen ble besvart. Til slutt vil vi nevne noe om veien videre.

2. Teoretisk del

I denne delen av oppgaven vil vi presentere faglitteratur som vi mener er relevant for å besvare vår problemstilling. Vi vil også benytte oss av rammeplanen for barnehagen. Det utvalgte fagstoffet består hovedsakelig av litteratur som belyser risikolek på en positiv måte og hvilke fordeler og muligheter leken har å by på. Det vil være vesentlig å belyse barnehagelærerens rolle i tilrettelegging av risikofylt lek, da dette er fokuset i vår problemstilling. Vi vil skrive litt generelt om hva risikoleken innebærer, og deretter presentere underpunkter som risikostyring, flytsonemodellen og subjektiv og objektiv risiko. Når vi presenter risikofylte lekens positive sider blir det naturlig å se på hva som ligger i begrepet motorikk, og hvordan leken kan styrke barnas motoriske utvikling.

Voksenrollen er sentral for vår oppgave. Personalets verdisyn og holdninger legger grunnlaget for hvordan personalet tilrettelegger og arbeider med risikofylt utelek i barnehagen.

Personalet skal legge til rette for at alle barn i barnehagen skal få like muligheter, men at det samtidig skal tilpasses deres evner og ferdigheter. Vi vil også nevne noe om kjønnsforskjeller, og se om dette kan påvirke barnehagelærernes tilrettelegging og planlegging. Risikovurdering er et begrep som ofte dukker opp når det er snakk om den risikofylte leken. Barnehagen skal sørge for å sikre lekemiljøene til barna, og barna må selv få lære hvordan de kan ta hensiktsmessige risikovurderinger. Slike vurderinger tas for å unngå at alvorlige skader oppstår, og for å sikre en sikker lekearena for barna. Vi velger derfor å nevne noe om forskrifter om sikkerhet og skadeomfanget ved risikofylt lek.

Ettersom risikoleken som oftest oppstår utendørs, skriver vi om naturen og utemiljøets fordeler og hva det kan tilby barna. Lekemiljøet i barnehagen vil sammen med de voksnes holdninger ha stor betydning for hvordan risikoleken utarter seg.

2.1. Risikolek

Ellen Beate Sandseter er en av de mest kjente forskerne og forfatterne i Norge innen barns fysiske og motoriske lek. Hun definerer risikolek, eller risikofylt lek, som utfordrende fysisk lek som balanserer mellom spenning og frykt. Det innebærer også en risiko for at skader kan oppstå om noe går galt i leken (Sandseter 2010). Risikoleken oppstår som regel utendørs i den frie leken som ikke er organisert og igangsatt av de voksne (Sandseter 2007).

Gjennom intervju og observasjoner med barn og voksne har Sandseter kommet frem til at risikoleken kan deles inn i seks ulike kategorier:

1. *Lek i store høyder, med fare for å falle ned*
2. *Lek med stor fart, men fare for, for eksempel sammenstøt*
3. *Kamp- og slåssleker, med fare for å skade hverandre*
4. *Lek ved farlige steder, med fare for å falle på/ ned/ inni noe*
5. *Lek med farlige redskaper*
6. *Lek hvor barn kan gå seg bort/ bli borte (Sandseter, 2007).*

Den risikofylte leken byr på skrekkblandet fryd og kiling i magen. Det er i skjæringspunktet mellom det morsomme og det skumle at barna drives til denne type lek. Mestringsfølelsen og belønningen for å våge å teste ut egne grenser er høy. Belønningen, i form av en deilig følelse, kan oppleves som en form for naturlig rus. I en slik situasjon produserer kroppen adrenalin, som gir styrke og hurtighet i reaksjonene til den som står midt oppi det. Den naturlige rusen som oppstår, kan forklares med at endorfin blir utløst i kroppen. Det å mestre noe man i utgangspunktet ikke trodde man var i stand til å utføre, kan være givende og motiverende for utøveren (Sandseter, 2010b, s. 57).

2.2. Voksenrollen i tilrettelegging av risikofylt lek

I rammeplanen står det at barnehagen skal inspirere til -og gi rom for ulike typer lek både ute og inne. Personalet i barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek, alene og sammen med andre. De voksne skal observere, analysere, støtte og delta i og berike leken på barnas premisser (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20). Personalets rolle er å være aktivt tilstede sammen med barna og støtte opp under leken. Aktive voksne og et personale som er fysisk og psykisk til stede, vil sørge for aktive barn og vil gi barna en større lekelyst (Storli, 2018, s. 360-361). Voksne som er til stede under leken vil få en større forståelse for det enkeltes barns lek, mestring og behov (Fasting, 2017, s. 57). Personalet i barnehagen må tilrettelegge aktiviteter slik at barna kan finne en balanse mellom kravene som stilles til aktiviteten og barnas forutsetninger for å kunne mestre aktiviteten (Bjørger, 2018, s. 329).

Personalets holdninger til risiko vil også ha stor betydning til hvordan man vil forholde seg til risikofylt lek i barnehagen. Personalets begrensninger blir ofte styrt av deres egen oppfatning av farer (Sandseter, 2018, s. 62). Erfaring fra egen barndom og oppvekst kan påvirke hvordan de voksne ser farer og risikoer den dag i dag. Overbeskyttende foreldre kan føre til at barn ikke får erfaring med å møte potensielle risikoer i leken. Voksne som har hatt overbeskyttende foreldre som barn, kan dermed frykte denne typen lek og i mindre grad fremme slik lek. Det kan også ha en motsatt effekt. Om de voksne har blitt frarøvet slike muligheter, men likevel ser verdien av den risikofylte leken, kan de ønske å fremme slik type lek nettopp fordi de selv ikke fikk muligheten til å utforske og erfare.

Det er viktig at personalet i barnehagen er bevisst på sin påvirkningskraft når det gjelder til å fremme eller begrense faktorer for barns muligheter til å søke spenning og utfordringer (Sandseter, 2018, s. 61). Barnehagelærerne har ansvar for å sørge for at personalgruppen har en felles forståelse av leken som et fenomen og fremmer positive holdninger i samråd med dette. Dårlige holdninger og negativ innstilling til slik type lek vil kunne påvirke barnehagelærernes tilrettelegging.

2.3. Motorikk

Den risikofylte leken har flere fordeler. Det er en fysisk lek, og kan dermed styrke barnas motoriske utvikling. Begrepet motorikk blir ofte brukt som et synonym for bevegelse, men i denne sammenhengen ses det som en del av begrepet kroppslighet. Kroppslighet innbefatter kropp, sansing, bevegelse og persepsjon i et helhetlig psykologisk, biologisk, kulturelt og sosialt perspektiv (Moser, 2018, s. 131-132). Barn søker motoriske utfordringer i risikofylt lek, og gjennom stadig utprøving vil de oppnå en bedre kontroll over egen kropp. På denne måten vil motoriske ferdigheter og fysiske egenskaper som utholdenhet og muskelstyrke utvikles, og skjelettet vil bli styrket (Sandseter, 2013, s. 184). I rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 49) står det at barnehagen har et ansvar for at barna videreutvikler sine motoriske ferdigheter, koordinasjon, kroppsbeherskelse og fysiske egenskaper. Den motoriske utviklingen er en livslang prosess, og som voksen i barnehagen har man et ansvar for å innby til aktivitet og lek som fremmer slik utvikling. Når man snakker om risikoleken, er det de grovmotoriske bevegelsene som står mest sentralt. Grovmotorikken henviser til kontroll og styring av de store muskelgruppene. I motsetning til de finmotoriske

bevegelsene er ikke presisjon og timing like viktig. Grovmotorikken gjelder forflytning av hele barnet med hele eller større deler av kroppen hvor forflytningen i rommet står sentralt. Grovmotorikk er de store bevegelsene som får barnet til å kunne gå, løpe eller hoppe (Moser, 2018, s. 140).

2.4. Risikomestring

Rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 49) påpeker at barn skal få oppleve og vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer. De voksne skal la barna selv få teste ut egne grenser, og ikke frarøve dem sjansen til å tilegne seg erfaringer, med den risikofylte leken (Sandseter, 2013, s. 187). Akademikeren og forskeren Marit Boyesen (1997) mener at barn lærer å takle og mestre risikofylte situasjoner i fremtiden gjennom å nærme seg risikoer i leken. Gjennom slike erfaringer vil barnets reaksjonsevne, fysiske styrke, motoriske kontroll og romorienteringsevner utvikle seg, og barnet vil bli bedre på å håndtere plutselige risikoer gjennom hensiktsmessige handlinger. På denne måten oppøver barnet risikomestring. De vil etterhvert bli bedre på å ta realistiske risikovurderinger, ved å sammenligne tidligere situasjoner med her-og-nå situasjoner. Stadig utprøving av motorisk og fysisk kapasitet er med på å øke slike ferdigheter. Barns styrke, smidighet, hurtighet og koordinative egenskaper gir barna bedre biologiske forutsetninger og motorisk kontroll, og dermed bedre kapasitet for å håndtere fremtidig risikosituasjoner på en hensiktsmessig måte.

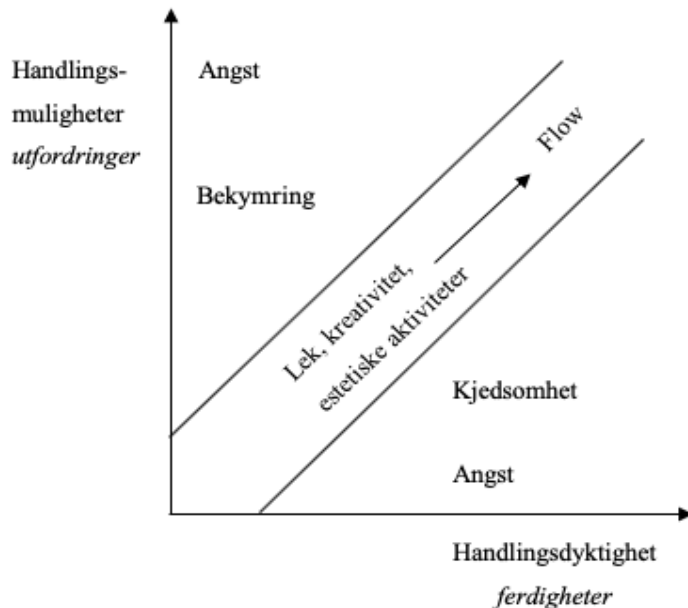
For at risikoleken skal regnes som positiv må barn oppleve mestring i møte med den. Mestringsfølelsen er derfor en sentral del av denne bacheloroppgaven. Mestringsfølelse oppstår i det vi behersker noe, og oppleves som en positiv følelse. Det barnet behersker har fremstått som vanskelig i utgangspunktet, eller kanskje til og med umulig. Dess større utfordringen er, dess sterkere blir mestringsfølelsen i det man behersker aktiviteten (Sandseter, 2013, s. 181).

2.5. Flytsonemodellen

Psykologen Csikszentmihalyi (1990) sin flytsonemodell kan bidra til en bedre forståelse av

hvordan mestringsfølelse oppstår. Modellen viser sammenhenger mellom barnets utfordringer og ferdigheter (Fasting, 2017, s. 33). Flytsonen forekommer et sted mellom kjedsomhet og bekymring (Lillemyr, 2011, s. 217). På figur 1: Opplevelsen av flyt i lek (Csikszentmihalyi), ser man at barnet kan oppleve situasjonen som kjedelig om aktiviteten ikke utfordrer allerede eksisterende ferdigheter. Samtidig kan for store utfordringer oppleves som bekymringsverdig for barnet, og barnet kan utvikle *angst* (Fasting, 2017, s. 33). Angst kan være en følelse av uro og nagende forventning om at noe farlig kan skje, eller en overdreven reaksjon av frykt over en hendelse (Skre, 2019).

Når barn får muligheten, vil de gradvis søke utfordringer de selv mener de håndterer, og dermed tilegne seg nye kunnskaper og ferdigheter innenfor risikofylt lek. I flytsonen vil barnet derfor kunne oppnå mestringsfølelse, da de blir utfordret, men samtidig føler seg trygge på at de kan mestre situasjonen. I flytsonen glemmer man både tid og sted, og slik flyt oppstår som oftest i barns lek, kreativitet og i estetiske aktiviteter (Sandseter, 2010b, s. 57 & Lillemyr, 2011, s. 218).

Figur 1: Opplevelsen av flyt i lek (Csikszentmihalyi)

I risikoleken balanserer barnet mellom spenning og glede på den ene siden, og frykt og angst på den andre siden. Det å ligge å vippe mellom spenning og frykt på denne måten skaper en kriblende følelse i magen, og kan virke spennende og motiverende for barna. Det er også

viktig å huske at ikke alle barn har kapasitet til å utfordre seg selv på denne måten, og at noen søker mer spenning enn andre. De voksne må møte barnet på deres nivå, og se barna som individuelle individer med ulike forutsetninger. Mestring i slike situasjoner vil styrke barnets selvoppfatning, men også bidra til en bedre risikovurdering hos hver enkelt (Sandseter, 2018, s. 57).

2.6. Subjektiv og objektiv risiko

Som Sandseter (2010) nevner i sin definisjon av risikolek er det en reell fare for at skader kan oppstå dersom noe går galt i leken. Dess større faren er, dess større er sjansen for å mislykkes. Når man snakker om mestringsfølelse og risikomestring, er det naturlig å gjøre rede for begrepene *subjektiv-* og *objektiv risiko*. Den *subjektive risikoen* er individuell og henger sammen med barnets tro på egen kompetanse. Uavhengig om det er en reell fare eller farefull situasjon, er det barnets egne følelser og opplevelse av her-og-nå-situasjonen som avgjør den subjektive risikoen. Et barn med god motorisk kontroll vil oppleve faren av å falle ned fra et tre som mindre enn et barn med dårligere motorisk kontroll. Til motsetning har vi *objektiv risiko*, som defineres som den faktiske faren for at det kan oppstå en risiko, uavhengig av barnets erfaringsbakgrunn. Om barna skal spikke, er den reelle faren at barna kan skade seg på kniven. Den objektive risikoen er lik for alle (Breivik 1989 & Boyesen 1997).

2.7. Kjønnforskjeller

Ifølge rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10) skal barnehagen gi alle barn like muligheter, og fremme likestilling og likeverd uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Personalet i barnehagen må forholde seg kritisk til de kroppsrelaterte momentene og være oppmerksomme på forskjellene (Rossholt, 2003). Professor ved OsloMet Nina Rossholt (1998), viser til forskning som tyder på at gutter har større bevegelsesradius, holder seg i større grad for seg selv, leker i større grupper, og at de ofte er mer utadvendte enn jentene. Jentenes interesse ligger i kroppslig fellesskap og nærhet i mindre grupper, og de søker voksenkontakt i større grad enn guttene.

Når det kommer til risikolek og risikofylte handlinger, viser flere studier at gutter i større grad

enn jenter søker spenning og risiko (Goldsmith, Buss & Lemery, 1997; Rothbart, 1988; Torgersen, 1985). Internasjonale studier hevder at gutter er mer villige til å møte risikofylte situasjoner enn jenter (Ginsburg & Miller, 1982; Morrongiello & Matheis, 2007; Morrongiello & Rennie, 1998). Gutter ser ofte risikoen annerledes enn jentene, og de vurderer faren for å skade seg som minimal sammenlignet med jentenes perspektiv (Morrongiello & Matheis, 2007; Morrongiello & Rennie, 1998). En forklaring på dette kan strekke seg tilbake til da menneskene levde i et jakt-samfunn der guttene var nødt til å mestre risikoer, og var nødt til å sloss for tilværelsen (Sandseter, 2010a; Sandseter, 2018). En annen forklaring kan være at de voksne i barnas liv kommuniserer ulikt til kjønnene, og har andre forventninger til gutter enn jenter (Morrongiello & Dawber (1999, 2000).

2.8. Naturen som lekearena

Risikoleken oppstår ifølge Sandseter (2007) som oftest utendørs i den frie leken. Barn utfordres både sosialt, mentalt og fysisk gjennom muligheten og utfordringene naturen har å by på for lek og læring (Lundhaug & Neegaard, 2013). I norsk kultur og det norske samfunnet blir uteleken høyt verdsatt. Rammeplanen for barnehagen forteller at barnehagen skal legge til rette for og inspirere til ulike typer lek både ute og inne (Utdanningsdirektoratet, 2017. s. 20). Under enkelte fagområder i rammeplanen finner man noe om uteleken, men bortsett fra dette står det ikke noe spesifikt om temaet. Førstemanuensis i idrettsvitenskap ved universitetet i Agder, Merete Lund Fasting, stiller seg spørsmålet om dette kan være fordi barnehagene tar uteleken for gitt. Hun mener det er viktig å poengtere uteleken tydeligere i rammeplanen, og at barnehagene bør vektlegge det i større grad. Om det ikke står tydelige retningslinjer, kan noen barnehager velge å nedprioritere denne type lek (Fasting, 2017. s. 15-16).

Livsglede, trivsel, bevegelsesglede og mestring er noe som går igjen flere ganger i rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 7-11). Leken er essensiell for barnas fysiske, følelsesmessige og sosiale utvikling. Gjennom leken lærer barna å løse problemer og kontrollere egne liv, se muligheter i omgivelsene, finne lykke, frihetsfølelse og glede. Barna lærer å forhandle, tenke kreativt og hvordan de skal komme overens med andre. De knytter nære bånd, og leken kan bidra til samhold og vennskap i barnegruppen (Fasting, 2017, s. 20). Norsk institutt for naturforskning (NINA) er en studie som har forsket på barns lek i naturen. Delstudiene viser at utfoldelse i naturen og selvstyrt lek har særegne kvaliteter

for barna. De opplever tettere, mer emosjonell, kroppslig og sanselig kontakt med naturen da de voksne ikke er til stede. Dette oppstår i den spontane og egenstyrte leken utendørs (Skår, Gundsersen, Ingebritsen, Stordalen & Wold, 2016).

Naturens regler og prinsipper læres gjennom fysisk deltakelse med materiale og det naturlige miljøet (White & Stoecklin, 2011, s. 5). Barn oppfatter og fortolker miljøet de befinner seg i, og oppdager umiddelbart muligheter til lek og aktivitet i landskapet. Noen barn vil se en trestamme som en balansestang, mens andre vil se den som en byggekloss. Hvordan barna ser muligheter i miljøet vil variere for hvert enkelt barn. Denne teorien kaller Gibson (1979) *Affordances*. *Affordances* er en oppfatning av hva landskapet kan tilby av funksjoner og utfordringer. Materialer og elementer i landskapet kan for barn representere materialer som gir muligheter for risikofylt lek der barna kan klatre, skli eller hoppe (Fjørtoft, 2011).

Gjennom erfaringer lærer barna å ta hensiktsmessige risikovurderinger, og de må selv få muligheten til å undersøke hva som er trygt og utrygt i sine omgivelser. Det er viktig at barna får prøve seg frem, og at de voksne ikke hemmer denne utforskningen. Barn må selv så erfare at underlaget i akebakken ikke er den samme om det er snø som når det er is, og at ikke alle trær er egnet til å klatre i. Personalet har et ansvar for å legge til rette for at barna tilegner seg allsidig erfaring med naturen, og at de får oppholde seg i ulike terreng. På denne måten blir barna kjent med hva som er trygt og utrygt, og lærer hvordan de kan mestre utfordringene naturen har å by på (Sandseter, 2010, s. 56-57).

2.9. Sikkerhet ved lekeplassutstyr og skader

Rammeplanen gir barnehagen føringer og retningslinjer til hvordan personalet skal forholde seg til sikkerhet og risikofylt lek. Personalet skal fremme risikofylt lek i deres arbeid, og støtte barnas utforskning. Om personalet oppfordrer til denne typen lek vil barna etterhvert bli i stand å kunne ta bedre risikovurderinger i senere situasjoner. I rammeplanen står det at barnehagen skal bidra til at barna opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer. Gjennom å være aktiv og utfordre barna til variert kroppslig lek kan det anerkjenne barnas mestring (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 50). Dette betyr at personalet i barnehagen er pålagt å gi barna kroppslige utfordringer som er tilpasset hvert enkelt barn.

Det vil være krevende å utforme en lekeplass hvor det ikke er en reell fare for at barn kan skade seg. Det er de alvorlige skadene barnehagene ønsker å eliminere, og det er dette forskriftene om sikkerhet retter sitt fokus mot (Osnes, Skaug & Kaarby, 2015, s. 228) Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (2014) har *“til formål å til formål å forebygge at lekeplassutstyr medfører helseskade for brukere eller tredjepart når utstyret brukes til de formål det er beregnet for eller slik det kan forventes at barn bruker det”* (§ 1, 2014). Ifølge forskriften om sikkerhet ved lekeplassutstyr er lekeplassen ethvert areal, opparbeidet eller naturlig, som er tilgjengelig og som er tilrettelagt for barns lek (§ 4).

Naturområdene utenfor barnehagens gjerder kan innby til klatring i trær, balansering på steiner og stokker og lek i skrenter eller bratte bakker. Slike områder omfattes ikke av forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr, og personalet må derfor forholde seg til generelle regler og retningslinjer om sikkerhet. De blir nødt til å bruke sunn fornuft og kunnskap de har tilegnet seg om sikkerhet og risikovurderinger. Skarpe gjenstander bør fjernes, og generelle regler om sikkerhetssone og fallunderlag bør tas opp til vurdering. Om barnehagen setter opp egne installasjoner ute i naturen, skal man følge de samme retningslinjene som gjelder for lekeplassutstyret innenfor barnehagens gjerder (Osnes et al., 2015, s. 232). Personalet skal prøve å unngå at alvorlige skader oppstår samtidig som de ikke skal hemme barnas fysiske utfoldelse. Dette kan gjøres ved å gjennomføre risikovurderinger av de ulike lekemiljøene barna oppholder seg på. Personalet skal ta hensyn til hvert enkelt barns evner til å mestre risiko, både fysisk, mentalt og motorisk (Sandseter & Hagen, 2018, s. 418). Personalet må ha bevisste holdninger til sikkerhetstenkning, og kunne vurdere risiko med gode rutiner for håndtering av ulykker (Sandseter & Hagen, 2018, s. 425).

Internasjonale studier viser at det oppstår svært få alvorlige skader blant barn i barnehagen. De fleste skadene som oppstår er småskader som skrubbsår, små kutt og blåmerker (Briss, Sacks, Adiss, Krewsnoe & O'Neil, 1994; Leland, Garrard & Smith, 1993; Schewbel, Brezaussek & Belsky, 2006). I studiene kommer det frem at skader sjelden oppstår på grunn av feil med lekeplassutstyret, men at det heller er avhengig av hvordan barna leker. Barnas naturlige trang til å utforske fører til nye kreative og risikofylte måter å bruke lekeplassutstyret på, som igjen kan føre til skader. Studiene viser at gutter er mer spennings- og risikosøkende, og derfor skader seg oftere enn jenter (Sandseter & Hagen, 2018, s. 417). Frykt for at alvorlige skader kan forekomme, og strenge krav om at barnehagene skal sikre

trygge og sikre lekemiljøer har ført til en økende sikkerhetslovgivning for lekeplasser og lekeplassutstyr (Sandseter & Hagen, 2018, s. 417).

3. Metodedel

I denne delen vil vi presentere kvalitativt forskningsintervju som metode, og begrunne hvorfor vi har valgt å bruke denne metoden i oppgaven vår. Utvalget av våre informanter vil bli begrunnet, og informantene navn vil bli erstattet med barnehagelærer A, barnehagelærer B og barnehagelærer C. COVID-19 pandemien satte begrensninger for vår utvelgelse, og vi ble derfor nødt til å være løsningsorienterte i våre beslutninger. Dette vil begrunnes i denne delen. Videre tar vi for oss mulige feilkilder som kan ha påvirket våre resultater. Til slutt presenterer vi etiske hensyn ved vår datainnsamlingsmetode, og avslutter med en kort refleksjon av gjennomførelsen av intervjuene.

3.1. Valg av metode

Metoden man velger å benytte seg av er selve redskapet når en ønsker å undersøke noe nærmere. Metoden er et hjelpemiddel for å hente ut informasjon og data man søker, og valget av metode har derfor stor betydning for forskningen. Metoden hjelper å besvare problemstillingen, og det er derfor viktig å ta hensiktsmessige valg i henhold til dette. Man skiller mellom kvalitative og kvantitative metoder. De kvantitative metodene gir data i form av målbare enheter, mens de kvalitative metodene fanger opp opplevelser og meninger som ikke kan måles eller tallfestes (Dalland, 2017, s. 52). I denne oppgaven ønsker vi å undersøke utvalgte barnehagelærere sine erfaringer, tanker og opplevelser med hvordan de kan arbeide med å tilrettelegge for risikofylt utelek for de eldste barna i barnehagen, og vi valgte derfor kvalitativt forskningsintervju som vår forskningsmetode. Formålet med denne metoden er å hente ut informantenes beskrivelser av situasjonen hun eller han befinner seg i (Dalland, 2017, s. 65). I forskningsintervjuet er det intervjueren som er selve instrumentet, og svarene man får vil være avhengig av hvilke spørsmål som stilles (Dalland, 2017, 64). Utfyllende spørsmål er nødvendig om man ønsker fyldige beskrivelser. Intervjueren må være observant på informantens beskrivelser for å kvalitetssikre intervjuet (Dalland, 2017, s. 68). Sammenlignet med den kvantitative metoden har den kvalitative metoden få enheter man henter ut data fra. Dette gjør det mulig å komme i dybden av informantens tanker og livsverdener (Dalland, 2017, s. 66 & s. 76). Det kvalitative forskningsintervjuet gir mulighet til å komme med oppfølgingsspørsmål, som vi mener er en fordel om vi skal få utfyllende og

reflekterte svar.

3.2. Kvalitativt forskningsintervju

Som tidligere nevnt, har vi valgt å benytte oss av kvalitativt forskningsintervju som datainnsamlingsmetode. Det kvalitative intervjuet kan være mer eller mindre strukturert, og vi har valgt å benytte oss av semistrukturert, eller delvis strukturert intervju. Dette innebærer at vi på forhånd utformet en intervjuguide (vedlegg 1) med fem overordnede tema, og underspørsmål under hvert tema. En intervjuguide er et utgangspunkt for selve intervjuet, men rekkefølgen og spørsmålene kan variere (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 78-79). Vi ønsket at informantene skulle kunne tilføye ting de selv ønsket eller utdype enkelte spørsmål. Intervjuguiden er et redskap som hjelper intervjueren å holde seg til temaene som er valgt, men om man skal forholde seg til den kvalitative intervjuformen kan man ikke bare spørre fra en liste med spørsmål. Intervjueren skaper kunnskap sammen med informantene gjennom samtale, og intervjueren må følge opp informantenes svar. Vi valgte å åpne intervjuet med spørsmål som var enkle å besvare og faktaorienterte spørsmål. På denne måten kunne informanten varme seg opp til videre samtale (Dalland, 2017, s. 78). Vi ønsket opprinnelig å bruke lydopptaker under intervjuene og på denne måten få frie hender til å notere kroppsspråk og skrive kommentarer underveis. En lydopptaker vil kunne fange opp stemmeleie og nyanser i språket, og gir oss mulighet til å gå tilbake i samtalen å fange opp ting man gjerne ikke oppdaget under intervjuet (Dalland, 2017, s. 85). COVID-19 pandemien brakte med seg flere utfordringer og bruk av lydopptaker var en av dem. HVL sitt bibliotek ble stengt ned, og vi fikk dermed ikke tilgang til skolens lydopptakere. Etter samtale og rådgivning fra både HVL og Norsk senter for forskningsdata (NSD) valgte vi å utføre intervjuet uten lydopptaker. Den alternative løsningen ble at en av oss intervjuet informantene, og den andre noterte hva som ble sagt. Vi tok oss god tid på å notere, og spurte informantene om å gjenta om noe var uklart. Notatene som ble skrevet under intervjuene ble fin-skrevet i etterkant av hvert intervju og gjennomgått av oss begge før vi sa oss fornøyde. Vi hadde også mulighet til å kontakte informantene i etterkant om det var noe som var uklart. Til oppbevaring av de innsamlede dataene brukte vi google docs. For å få tilgang til dette dokumentet trenges det både brukernavn, passord og en invitasjon av oss. På denne måten kunne vi sikre at den innsamlede dataen ikke blir endret på eller misbrukt på noen som helst måte.

Vi utarbeidet et samtykkeskjema (vedlegg 2) i forkant av innsamlingen av datamateriale. Skjemaet måtte inneholde informasjon om prosjektet og informantens rettigheter angående anonymitet, taushetsplikt og frivillig deltakelse. Etter å ha ferdigstilt samtykkeskjema, sendte vi det inn til NSD som ga oss godkjenning for veien videre. Ved hjelp av samtykkeskjemaet samlet vi inn skriftlig samtykke og informanten fikk på denne måten frihet til å gå tilbake i samtykket om det skulle oppstå uenighet eller tvil (Dalland, 2017. s. 241).

Planen var å gjennomføre intervjuene ansikt til ansikt, men da hele landet ble satt i karantene ble dette utfordrende. Vi ønsket likevel å ha muligheten til å kunne observere informantenes kroppsspråk og mimikk, og alternativet ble derfor videosamtale over skype. I forkant testet vi om alt av utstyr fungerte, og rådførte informantene om å gjøre det samme. Vi ba informantene om å trekke seg bort fra forstyrrelser og skru telefoner på flymodus. På denne måten rettet vi all fokuset mot intervjuet, og det ble lettere å holde konsentrasjonen som bidro til gode og reflekterte svar.

3.3. Etiske retningslinjer

Etikken gir oss grunnlag og veiledning til å vurdere før man handler. Når man samler inn data gjennom kvalitativt forskningsintervju, er det flere retningslinjer man må forholde seg til. Forskningsansvarlig må ivareta informantens personvern, og sørge for at hun eller han ikke blir påført unødvendig belastninger. For å sikre informantens personvern har vi arbeidet tett sammen med NSD (Dalland, 2017, s. 236). I samtykkeskjema (vedlegg 2) står det at deltakelsen er frivillig, og at deltakerne når som helst skal ha mulighet til å trekke seg. For å sikre deres anonymitet erstattes informantens opprinnelige navn med barnehagelærer A, Barnehagelærer B, og Barnehagelærer C, slik at det som blir sagt ikke kan spores tilbake til verken dem eller barnehagen de arbeider i (Dalland, 2017. s. 239). Som forskningsansvarlig har man taushetsplikt, noe som er viktig å informere informantene om på forhånd. Da informantene var innforstått med retningslinjene i samtykkeskjema, ga de skriftlig samtykke.

3.4. Valg av informanter

For å besvare vår problemstilling, har vi valgt å intervju tre barnehagelærere som arbeider med de eldste barna. Vi ønsket at informantene skulle ha arbeidet i samme barnehage i minst tre år, og ha arbeidet med de eldste barna over samme tidsperiode. Det var ønskelig at informantene skulle ha erfaring med å tilrettelegge og organisere lek med de eldste barna, og at de skulle ha god kjennskap til uteområdet i barnehagen de arbeider i. Vi intervjuet to kvinnelige barnehagelærere, og en mannlig. Informantene har samme utdanning, og derfor et felles fagspråk. Fordelen med dette er at informantene har felles definisjoner av ord og begreper som vil gi en felles forståelse. Dette gir mindre rom for misforståelser. Informantenes navn vil bli erstattet med barnehagelærer A, barnehagelærer B og barnehagelærer C. På denne måten vil informantene ikke kunne spores tilbake til deres personlige opplysninger eller barnehagen de arbeider i.

Barnehagelærer A er en kvinnelig pedagogisk leder. Hun har ansvaret for førskolebarna i en friluftslivsbarnehage hvor de tilbringer mesteparten av sin tid utendørs. De har skog og mark lett tilgjengelig, og bruker dette flittig i arbeidet sitt. Barnehagelærer A fullførte sin barnehagelærerutdanning i 2016, men har arbeidet som pedagogisk medarbeider i 20 år før den tid. Hun startet som pedagogisk leder i sin nåværende barnehage høsten 2016. Da hun arbeidet som pedagogisk medarbeider hadde hun ansvar for en turgruppe med de eldste barna over en periode på to år. Hun har dermed god erfaring med tilrettelegging av lek og aktiviteter utendørs.

Barnehagelærer B er en kvinnelig pedagogisk leder, og definerer seg som et alt-mulig-menneske. Hun har arbeidet som styrer, assisterende styrer, barnehagelærer og pedagogisk leder siden hun tok sin utdanning i 1998. Nå arbeider hun som pedagogisk leder i en kommunal avdelingsbarnehage. Her har hun kun arbeidet i et år, men ettersom hun har lang erfaring med å arbeide med de eldste barna i tidligere barnehager så valgte vi likevel å intervju henne. I tillegg til å snakke om barnehagen hun arbeider i nå, referer hun også til sin tid i en friluftslivsbarnehage hvor hun arbeidet med de eldste barna.

Barnehagelærer C er en mannlig barnehagelærer i en naturbarnehage. Barna er fordelt på fem avdelinger hvor den femte avdelingen er en utegruppe. Utegruppen er et tilbud for de eldste

barna. Barnehagen har noe som kalles søskengrupper hvor de samler barn i alderen 0-6 år på hver avdeling. Barnehagelærer C har dermed god erfaring med å arbeide med både store og små. Barnehagen har mange referanseområder i barnehagens nærhet, men har også tilgang på buss slik at de kan dra på lengre ekspedisjoner. Barnehagelærer C tok sin utdanning for 15 år siden, og har arbeidet som barnehagelærer over to perioder. Til sammen har han arbeidet i nåværende barnehage i snart fire år.

3.5. Mulige feilkilder

Bergsland og Jæger (2018, s. 80) påpeker at ingen metode er feilfri, og at det er viktig å være kritisk til metoden og innsamlingsstrategier som blir brukt. Begrepene *validitet*, *generalisering* og *reliabilitet* blir brukt om evalueringen av det metodiske arbeidet, men får en litt annerledes betydning når det er snakk om kvalitative studier. Validitet kan knyttes til bekreftbarhet, altså kvaliteten av tolkningen og forståelsen prosjektet fører til, støttes av annen forskning. Generalisering i kvalitative studier omhandler overførbarhet. Målet for metoden vi har valgt er ikke å generalisere de resultatene vi finner, men å gi rike beskrivelser av det vi har studert. Reliabilitet i kvalitative studier kan knyttes til spørsmålet om troverdighet. Det vil bli vurdert om forskningen utføres på en tillitsfull måte, hvor pålitelig det innsamlede materialet er, hvordan det samles inn og hvordan de analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80).

I arbeid med et forskningsprosjekt som en bacheloroppgave må man være forberedt på at det kan oppstå en del endringer underveis. Vi ble nødt til å gjøre justeringer for vår metode, og istedenfor å møte informantene ansikt til ansikt så måtte det som nevnt skje via videosamtale over Skype. Under det første intervjuet oppdaget vi etterhvert at kameraet til informanten ikke fungerte, og dette kan ha påvirkning på våre resultater. Med dette kunne vi ikke observere kroppsspråk og mimikk under selve intervjuet. Kroppsspråket er en vesentlig del av vår kommunikasjon med andre mennesker, og kan ha innvirkning på hvordan vi tolker svarene vi får (Malt, 2019).

En annen svakhet med kvalitativt forskningsintervju som metode kan være at informantene ikke helt svarer i samsvar med fakta. Informanten kan i noen situasjoner føle behovet for å imponere intervjueren, og svarene deres vil påvirkes av dette. Informantene må også føle seg

komfortable nok til å være ærlige, og vite at intervjueren ikke er der for å generalisere eller mistolke deres utsagn.

Vi valgte å sende ut intervjuguiden til informantene en halvtime før gjennomførelsen av hvert intervju. Informantene fikk dermed mulighet til å se over spørsmålene, og forberede seg til intervjuet. Dette kan ha påvirket våre resultater både positivt og negativt. Det kan virke betryggende for informantene å vite hva som venter dem, og at de har mulighet til å få en oversikt før gjennomførelsen. Samtidig kan det resultere i at informantene forbereder svarene sine, og at de blir mer opptatt av å svare det de tror vi mener er de riktige svarene. Avgjørelsen vi tok med å sende ut intervjuguiden i forkant av intervjuet forsvares med at vi ikke ønsket at intervjuet skulle oppleves som et avhør. Vi ønsket reflekterte og utfyllende svar, og mente at å sende det ut i forkant kunne hjelpe å bidra til dette.

3.6. Refleksjon etter gjennomførelse

Intervjuene ble gjennomført over videosamtale over Skype i stedet for å møte informantene ansikt til ansikt. Dette ble gjort for å unngå smittefare. Vi valgte også å erstatte lydopptakeren med å skrive egne notater underveis. Vi rullerte på hvem som skulle intervju og hvem som skrev notater. Informantene fikk komme med ønsker for tidspunkt for intervjuet og vi prøvde på best mulig måte å møte deres ønsker.

Under det første intervjuet opplevde vi at det var krevende å komme med gode oppfølgingsspørsmål underveis. Vi tok dette med oss videre, og skrev på forhånd ned noen oppfølgingsspørsmål som kunne være relevante å stille til neste intervju. Videre opplevde vi at det var krevende å notere seg alt som ble sagt under intervjuet. Informantene var veldig forståelsesfulle, og gjentok det som vi opplevde som var uklart når det var nødvendig. Etter intervjuene tok vi en gjennomgang av svarene vi hadde skrevet ned, og reflekterte over gjennomførelsen. Vi tok med oss refleksjonene og tankene vi laget oss etter det første intervjuet med inn i de påfølgende intervjuene.

4. Resultater

I denne delen vil vi presentere våre resultater og funn fra de gjennomførte intervjuene som vi mener er relevante for å besvare vår problemstilling. Den mannlige barnehagelæreren vil bli omtalt som Barnehagelærer C, mens de kvinnelige vil bli omtalt som Barnehagelærer A og Barnehagelærer B. Istedenfor å presentere alle spørsmålene vi stilte informantene under intervjuene har vi valgt å erstatte spørsmålene med syv tema. Dette har vi gjort for å skape oversikt og flyt i teksten. Temaene vil stå i kursiv, mens informantens svar vil stå i vanlig skrift. Direkte sitat står i anførselstegn.

4.1. Barnehagelærer A

Begrepet risikolek

«Risikolek for meg er en skummel-farlig lek for barna. De kjenner det kribler litt i magen». Barnehagelærer A mener at voksenrollen er det mest sentrale i den risikofylte leken. Hun mener de voksne skal være støttespillere for barna og gi dem muligheter som kan bidrar til en bedre forståelse av barnas individuelle grenser. «Vi må se hvor grensene deres går, og pushe dem litt lengre». Hun påpeker at de voksne ikke må glemme at alle barn er forskjellige. Risikoen barna søker er individuell i forhold til deres utvikling.

Barnehagelærer A kan fortelle at barna i barnehagen hun arbeider i får utfolde seg relativt fritt, og at de voksne har stor tillit til barna. De får være med å hogge ved sammen med personalet, spikker med kniv, lager bål, lede vei på tur og mer. Hun hevder at barna er svært aktive, og at de er gode på å se muligheter i områdene de befinner seg på. Hun kan fortelle at barnegruppen hun har ansvaret for bruker naturens ressurser, og at de ikke trenger dyre leketøy eller lekeapparater for å oppsøke leken.

Fordeler med risikofylt lek

Barnehagelærer A understreker at den risikofylte leken handler om at barna skal tørre å utfordre seg selv. Hun mener at barna har godt av å kjenne litt på det skumle, og at de våger å gå ut av sin egen komfortsone. «Barna må tørre å stå i motgang». Barnehagelærer A hevder at mange barn gjør akkurat det de selv vet at de mestrer, og at de ikke tør å utfordre seg selv. Hun indikerer at de voksnes rolle er å motivere barna til en slik utvikling. På denne måten får

barna selv kjenne på risikoen. Barnehagelærer A mener at den risikofylte leken har flere positive sider, blant annet for den motoriske utviklingen og i et sosialt perspektiv. Hun referer til en fortelling om et førskolebarn som var motorisk svakt på grunn av synsnedsettelse. Da førskolebarnet endelig turte å ta sjansen på å klatre opp i treet hun tidligere hadde fryktet sto hele personalet og barnegruppen og heiet henne opp. Barnehagelærer A forteller at slike situasjoner skaper samhold i barnegruppen, og at det viser at barna også kan være støttespillere for hverandre.

Voksenstyrt lek versus lek på barnas egne premisser

Barnehagelærer A hevder at barna i stor grad oppsøker den risikofylte leken på eget initiativ når de er ute i skogen. Hun legger til at det selvsagt finnes unntak, og at ikke alle barna er like vågale og at ikke alle har den fysiske styrken eller personligheten for å oppsøke slik risiko. Barnehagelærer A påpeker at det er viktig at de voksne oppmuntrer de barna som ikke tør, slik at også de kan kjenne på mestringsfølelsen. «Når det er fokus på denne risikofylte leken føler jeg ofte det det kommer frem at den kommer naturlig for alle barn, men det er ikke alle barn det gjør det for». Innendørs opplever barnehagelærer A at det er de voksne som i høyest grad igangsetter den risikofylte leken i motsetning til utendørs. Hun legger til at barna er flinkest til å utforske på egenhånd når de oppholder seg ute i det fri. Barnehagelærer A hevder at de voksne skal være barnas støttespillere, og hjelpe til der det er behov for det. «De voksne må fremme og ikke hemme». Hun mener det er flere ting som kan virke hemmende for barna og da må personalet være der for å hjelpe dem.

En ting de har arbeidet med, er å lage hinderløype for barna. «Om det er risikolek eller ikke kan diskuteres. Så lenge barna kjenner på den skumle og spenningsfylte følelsen i det de hopper fra bømme til bømme eller å balansere på plankene, så tenker jeg at det er risikolek for noen barn». Hun tilføyer at hinderløype kan være en aktivitet som bidrar til mestring av risikofylt lek i hverdagen. Hun indikerer at slik type lek er enkelt å organisere, og kan tilpasses til hvert enkelt barn. Barnehagelærer A hevder at ikke alle barn er klare for å klatre høyt opp i treet, og at det er viktig å finne en balanse slik at alle barna kan oppnå mestring. Å hoppe fra bømme til bømme kan være relativt skummelt for et barn, mens for et annet kan det være lite krevende og føre til at barnet kjeder seg. Hun mener at det er viktig å finne gode metoder som kan treffe alle barna, slik at alle kan komme seg opp i treet til slutt. På denne måten kan personalet bidra til å sikre at alle barna får mestre risikofylt lek i hverdagen.

Risikolek som tematikk i personalsammenheng

«Når vi diskuterer risikoleken, så er det ofte i forhold til helse, miljø og sikkerhet (HMS). Risikovurderinger av uteplassen vår eller turene våre». Barnehagelærer A forteller at risikoleken er innarbeidet i deres arbeidsprosesser og at det ligger plantet i personalets verdisyn og holdninger. «Kanskje det har blitt en slags taus kunnskap blant oss som vi faktisk ikke snakker så mye om som en tematikk, fordi det er oss». Hun legger til at slike holdninger ikke nødvendigvis kommer som en selvfølge for de nyansatte. Med dette forteller barnehagelærer A at de absolutt kan vurdere å ha risikolek som en tematikk på et personalmøte i begynnelsen av året når personalet fornyes. På denne måten kan de nyansatte bli en del av dem, og få kjennskap til deres arbeidsprosesser.

Sikkerhetsrutiner og regler i barnehagen

Barnehagelærer A kan fortelle at de har gode rutiner på risikovurdering og HMS protokoller. Tidligvakten har ansvar for å sikre barnehagens uteområde. Hun forteller at personalet også må vurdere barnehagens turer og enkelte situasjoner som oppstår underveis i barnehagehverdagen. Barnehagelærer A forteller at reglene kan oppleves som strengere innenfor barnehagens gjerder, og at det er friere når de kommer seg ut på tur. Hun forteller at reglene til tider kan virke begrensende da hun ikke ønsker å havne på noen avviklsliste. «Når foreldrene leverer barna i barnehagen har vi en HMS og forholde oss til, så det kan nok begrenser meg litt. Jeg må ha kontroll på at jeg vet at det er forsvarlig». Om hun skal spikke sammen med barna er det viktig å tenke konsekvenser. De kan ikke spikke sammen med ti barn samtidig, da hun ikke ser dette som forsvarlig. Hun legger til at det er barnehagelæreren som må ta støyten om noe går galt. Når de oppsøker nye områder legge barnehagelærer A til at de voksne alltid må vurdere sikkerheten på området. «Er det masse stein, så får ikke barnet klatre opp dit, fordi det kan ende med et kakk i hodet. Kontra hvis det er masse lyng og mose under. Det er jo ikke sånn at det er fri flyt ute i skogen heller. Vi prøver å ha en risikofylt lek som ender godt hvis de faller ned fra treet». Hun påpeker at det er viktig å kjenne til hvert enkelt barn sine grenser og ferdigheter. Om et barn er god til å klatre så lar de han/hun klatre høyt, mens hvis et annet barn ikke er like god så er personalet litt mer påpasselige. Hun kan også fortelle at hun ikke har opplevd at det har oppstått noen store skader ved risikofylt lek i de årene hun har arbeidet i barnehagen.

Personalets holdninger til risikofylt lek

«Jeg tror holdningene våre er at barn skal få lov til å prøve seg frem å få kjenne på det å slå seg fordi de blir styrket av det». Barnehagelærer A kan fortelle at noen foreldre kan bli litt redde når de ser hvor langt personalet strekker strikken i forhold til hva de gjerne selv ville gjort. Hun forteller videre at foreldre stort sett stoler på at personalet tar gode risikovurderinger og passer på at barna ikke skader seg i barnehagen. Barnehagelærer A forteller at personalet har mye kunnskap og erfaring med fysisk aktivitet og at de vet hva de driver med. Hun kan fortelle at både de kvinnelige og mannlige ansatte er engasjerte og deltakende i den risikofylte leken i deres barnehage. Barnehagelærer A påpeker at hun tror at satsningsområde deres, som er friluftsliv, har mye å si for deres holdninger og verdier. «Vi prøver å være en motvekt til samfunnet med bilkjøring og PlayStation».

Barnehagens uteareal sin betydning for tilrettelegging av risikofylt lek

Barnehagelærer A mener at det er vanskeligere for barna å oppsøke den risikofylte leken innenfor barnehagens gjerder i forhold til ute i skogen. «Jeg vil si at når vi åpner portene, så er vi oppe i et tre». Hun forteller at barna ikke får snurre på huskene eller balansere på bålhyttene da reglene ikke tillater det. Ute i skogen er det færre begrensninger og mer frihet. Til tross for dette forteller hun at hun ikke savner noe spesielt utstyr på barnehagens uteområde. «Selv om vi har en ganske simpel lekeplass på mange måter så har vi porten ut til den største lekeplassen av dem alle». Med dette referer hun til skogen som er plassert bare et par meter utenfor barnehagen. Hun legger til at de helt sikkert kunne oppgradert barnehagens lekeplass men at hun ikke ser behovet for det. Hadde barnehagen vært plassert lengre borte fra skogen hadde det vært en annen sak. «Så lenge jeg har skogen lett tilgjengelig savner jeg ingenting i min barnehage».

4.2. Barnehagelærer B

Begrepet risikolek

«Når jeg tenker på risikoleken så tenker jeg i forhold til faren ved leken. En må til enhver tid vurdere lekens risiko uavhengig om man er ute eller inne». Barnehagelærer B mener at risikolek først og fremst er noe som er gøy for barna. Hun mener at det fremmer barnas utvikling og at det er god læring. «Etter det rammeplanen sier skal det faktisk være en læring

med denne leken». Barnehagelærer B sier at barna elsker den risikofylte leken og at de søker den til enhver tid.

Fordeler med risikofylt lek

Barnehagelærer B mener at risikofylt lek stimulerer ulike deler av barns utvikling, og at det derfor er viktig å fremme slikt arbeid i barnehagen. Hun hevder at barna synes at denne typen lek er svært morsomt og at de får mye glede av den risikofylte leken. Hun kan fortelle at barna i hennes barnehage får muligheten til å være med på å tilberede mat hvor de blant annet bruker kniver til å kutte opp maten. Dette mener hun bidrar til å styrke barnas finmotorikk samtidig som de får stimulert ulike sanser som smak, syn og hørsel.

Barnehagelærer B nevner at det er viktig å gi barna muligheter slik at de kan oppnå mestring. De voksne må huske at alle barn er forskjellige og at de har ulike behov for støtte og veiledning. Noen tør mer, mens andre holder igjen. For at alle barn skal få muligheten til å kjenne på mestringsfølelse, er det nødvendig å tilby dem varierende aktiviteter. Noen mestrer noe, mens andre mestrer noe annet. «Da vi klatret i fjellveggen, observerte vi at de barna vi gjerne oppfattet som de tøffeste og mest vågale faktisk ikke turte å klatre. De som normalt sett fremsto som rolige og tilbaketrukne barn var de tøffeste i fjellveggen».

Voksenstyrt lek versus lek på barnas egne premisser

Barnehagelærer B kan fortelle at barna er gode på å se muligheter i landskapet. Ser de et tau, går de rett bort for å utforske det. Ser de en stubbe, løper de rett bort for å balansere. «De finner kjapt ut hvordan leken skal gjøres». Barnehagelærer B mener barna er kreative og fantasifulle, og at de voksne ikke trenger å sette dem i gang.

Selv om barnehagelærer B mener barna i størst grad oppsøker denne typen lek selv, har de også organiserte opplegg for barna. De har blant annet organisert fjellklatring, kanopadling og besøk til naturlekeplasser hvor de har hatt opplegg sammen med barna. Hun forteller at barna synes det er veldig morsomt og lærerikt med gode aktiviteter, og at de ofte gleder seg i flere dager i forveien.

Risikolek som tematikk i personalsammenheng

Barnehagelærer B kan fortelle at de ikke blir særlig mye tid til å diskutere risikolek og dens fordeler på møter og lignende. Det er heller sikkerhet, risikovurdering og HMS som dukker

opp på slike møter. Hun forteller om et stort rør som blir brukt som rutsjebane som befinner seg på barnehagens uteområde og risikoen dette kan føre med seg. Barna som går forbi åpningen på dette røret må holde god avstand i tilfelle det kommer et barn susende gjennom røret. Når det regner er det glatt, og barnehagelærer B forteller at de voksne må vurdere risikoen som kan oppstå under slike forhold. Dette temaet har vært oppe til diskusjon på personalmøter de siste året.

Sikkerhetsrutiner og regler i barnehagen

I forkant av kanopadlingen måtte personalet både ta livredningskurs og kanokurs. Fjellklatrings-aktiviteten krever også et kurs i forveien hvor personalet lærte alt av det nødvendige. Barnehagelærer B forteller at risikovurderinger er sentralt i slikt arbeid, og at de hele tidene må se etter farer og sikre område både før, underveis og i etterkant av gjennomførelsen av aktivitetene.

Når de skal tenne bål, forteller barnehagelærer B at de alltid har med seg førstehjelpsskrin, vann til å slukke bålet og eventuelt brannteppe. Dette gjelder både utenfor og innenfor barnehagens gjerder. Hver morgen har de en morgenrunde for å sjekke område for farlige gjenstander og ser etter hull som må tettes. De sjekker at hengslene til huskene er i orden og at det ikke finnes gjenstander barna kan henge seg fast i. Barnehagelærer B forteller at hun har laget en perm angående HMS og sikkerhetsregler med god informasjon som kan leses av personalet og vikarer. Hun kan også meddele at lekeplassen blir kontrollert av lekeplasskontrollen en gang i året og at de har vernerunder en gang i måneden.

Barnehagelærer B mener det er viktig at personalet fordeler seg hensiktsmessig utover område de befinner seg på. På denne måten kan de ha oversikt til enhver tid og oppdage eventuelle farer før det er for sent. «Noen oppholder seg ved klatrestativet, noen ved huskene og noen ved røret. Det er mennesker over alt». Barnehagelærer B kan meddele at hun ikke har opplevd at noen av barna har skadet seg alvorlig under risikofylt lek. Bare små plastring og skrubbsår. Barnehagelærer B mener gode sikkerhetsrutiner fungerer som en trygghet både for barna, deres foreldre og personalet i barnehagen. Hun legger til at det kan virke begrensende i noen situasjoner, men at det i utgangspunktet er et godt redskap som hjelper de ansatte i deres arbeid.

Personalets holdninger til risikofylt lek

«Personalet har stort sett positive holdninger, men det er ikke alle som er like positive til den risikofylte leken. Dette tror jeg handler mye om usikkerhet og at de ikke har nok erfaring fysisk aktivitet i naturen. For å være ærlig, så kan dette skape problemer». Hun påpeker at personalets rolle er sentral i slikt arbeid og at de skal kunne betrygge de foresatte med at de har god kunnskap og forståelse av det de driver med. Barnehagelærer B forteller at personalet består av mennesker med ulike personligheter og ulike erfaringer uavhengig av kjønn. Hun mener at det mannlige ansatte i deres barnehage tar like mye initiativ som de kvinnelige. Barnehagelærer B påpeker at menn gjerne er fysisk sterkere enn kvinner, men at det er personalets personlige holdninger og verdier som avgjør hvordan de forholder seg til den risikofylte leken. Om en voksen ikke føler seg trygg til å styre eller delta på en risikofylt aktivitet, så skal de heller ikke være med. Hun forteller at de voksne må være trygge og sikre på seg selv da deres holdninger og verdier smitter over på barna. Barnehagelærer B forteller at noen av de voksne gjerne ønsker en mer bedagelig barnehagehverdag med lite til ingen risiko. Dette vil være vanskelig da det er utfordrende å forutse alle farer som kan oppstå til enhver tid.

Barnehagens uteareal sin betydning for tilrettelegging av risikofylt lek

Barnehagelærer B mener at barnehagen har et rikt og varierende uteområde. Samtidig er de gode på å komme seg ut på tur hvor barna får utfolde seg i naturen. Hun meddeler at hun brenner for fysisk aktivitet og friluftsliv, og at hun mener at flere burde ha kompetanse innen dette temaet. «Friluftsliv er ikke bare å ta på seg en sekk og spise lunsjen ute, men å tilby gode aktiviteter og bruke naturens ressurser». Hun mener at økt kompetanse og forståelse for temaet vil redusere redsel og usikkerhet.

Uteområdet deres består av bratte bakker, rør å renne gjennom, trær å klatre i og flate områder til å sykle og løpe på. «Det er et veldig bra uteareal, det er ikke alt for stort, men det er nok. De får stimulert seg på ulike nivå». Barnehagelærer B forteller at det eneste hun kunne ha ønsket seg av nytt utstyr på lekeplassen er en grillgruve, slik at barnehagen ikke er avhengig av å komme seg ut på tur for å lage bål. Ellers er det ikke noe hun savner på barnehagens uteområde. Hun forteller at barna er mer aktive og søkende ute i naturen og at de derfor er avhengig av ekspedisjoner og kortere turer ut i skogen for å stimulere barna til det maksimale.

4.3. Barnehagelærer C

Begrepet risikolek

«Det er nesten umulig å gjøre noe som ikke har en potensiell risiko, men så skiller man mellom høy og lav risiko». Barnehagelærer C nevner risikovurdering som et grunnleggende element når han tenker på den risikofylte leken og at barn trenger å tilegne seg kunnskap og erfaring med slike vurderinger. «Barn som ikke får testet kroppen sine ytterpunkter vil reagere dårligere i en alvorlig situasjon». Han mener at barna trenger å utforske egne grenser, og at de på denne måten vil reagere bedre i plutselige situasjoner som inneholder risiko. «Hvis barna aldri får trent opp balansen sin og plutselig kommer til en situasjon hvor de er nødt til å holde balansen for å ikke falle, så har de ingen instinkter som slår inn. For at slike reaksjoner skal skje er man nødt til å trene opp hjernen».

Barnehagelærer C forteller at klatring, sykling, løping og lek med fallfare er en del av dere hverdag, men han nevner også ekspedisjoner som isfiske som en aktivitet i deres barnehage. De har også tilgang på kanoer, men dette brukes ikke så ofte. Barnehagen har tilgang på buss som de kan benytte seg av om de ønsker å dra på ekspedisjoner til destinasjoner som er vanskelig å nå til fots.

Fordeler med risikofylt lek

«Det er som alt annet man gjør i barnehagen, hvor det er en slags kryssning mellom to sider. På den ene siden argumenteres det for at dette her er viktig, dette skal vi lære og dette er bra for den motoriske og kronologiske utviklingen. På den andre siden er det viktig å huske at risikoleken har en egenverdi i seg selv. Det er artig, og barna synes det er gøy». Han mener det er viktig med pedagogisk opplegg og aktiviteter, men at de voksne samtidig må vite når de skal ta et skritt tilbake og la barna styre leken selv. «Man kan ikke bare si at nå skal vi klatre i trær fordi vi voksne har lært at er viktig».

Barnehagelærer C mener den risikofylte leken er en del av barnehagehverdagen. Han mener at barns fysiske utvikling har sammenheng med den kognitive, og at det derfor er viktig å fremme slik type lek i barnehagen. «Om man begrenser barnet fysisk, så kan dette gi utslag i barnets språkutvikling, deres finmotorikk og all annen kognitiv utvikling. Så er det hønen og egget om hva som følger hva, men arbeid som fremmer den motoriske utviklingen vil alltid ha positiv påvirkning på den kognitive utviklingen».

Voksenstyrt lek versus lek på barnas egne premisser

Barnehagelærer C mener det er personavhengig. Noen barn trenger et dytt, andre trenger grenser og noen klarer seg for det meste for seg selv. Han legger til at de voksnes viktigste jobb er å være en slags *suppestasjon* for barna. Men dette mener han at de voksne ikke skal bryte opp leken med mindre det er nødvendig, men heller gjøre seg synlig og vise at de er tilgjengelige om barna skulle trenge hjelp eller bare noen å snakke med. Suppestasjonens skal være et sted barna kan oppsøke om de selv ønsker det, eller bare trenge en pause. På barnehagens turdager har de flere referanseområder de kan benytte seg av. Barnehagelærer C forteller at de fleste referanseområdene er utformet slik at det er enkelt for de voksne å ha oversikt over alle barna til enhver tid. Her pleier de å organisere stasjoner med ulike aktiviteter, men gir også barna mulighet til å frilek. Han forteller videre at de voksnes rolle i slike situasjoner er å ha observante øyne og holde seg rolige. På denne måten vil barna føle seg tryggere til å utforske.

Barnehagelærer C forteller fra da han selv var barn og at de da i stor grad ble overlatt til seg selv. Den risikofylte leken oppsto naturlig og uten voksnes igangsetting. Etter det han har blitt fortalt var han et aktivt barn som oppsøkte spenning og risiko. Videre forteller han at sin egen risikosøken kan ha en sammenheng med hvordan han ser andre barn den dag i dag. «Jeg gjenkjenner risikoen fra egen barndom, så da tillater jeg dem ganske mye før jeg selv blir redd».

Risikolek som tematikk i personalsammenheng

Barnehagelærer C sier ingenting om møter direkte rettet mot begrepet risikolek, men heller tema som sikkerhet og risikovurdering. Han forteller at det er en jevnlig prosess som foregår hele tiden, og at det daglig blir tatt en gjennomgang av barnehagens uteområde. Videre nevner han HMS som et redskap i denne prosessen, og at kontinuerlig tar risikovurderinger tilpasset situasjonen de står oppe i. I barnehagen har de en sirkelformet huske, som omtales som vennehusken, som kan romme flere barn samtidig. Barnehagelærer B kan bekrefte at denne husken er svært populær blant barna. Han forteller at de har hatt et par små ulykker i denne husken og at de derfor ved flere anledninger har vurdert å fjerne husken helt. «Det er en løpende diskusjon. Barna synes det er veldig artig, men når man har fire barn i husken med ganske stor fart og det kommer en ettåring gående og får den i hodet så er det ganske bra trøkk».

Sikkerhetsrutiner og regler i barnehagen

Her nevner han igjen viktigheten med gode risikovurderinger og HMS protokoller som gjennomføres i barnehagen. Barnehagelærer C mener at sikkerhetstiltakene som blir gjort for å redusere skader er svært viktige. «Alle sikkerhetstiltak som blir gjort, slik som fallmatter og lignende, er kjempegode tiltak. Det skal vi omfavne. Det betyr ikke at barna ikke får lov til å leke og utfolde seg, det er bare tull. Det brukes som et slags rart argument, for det er ikke sånn». Samtidig påpeker han at det i noen tilfeller kan føles litt rart å følge alle reglene så slavisk nettopp fordi man vet at det som regel går bra. Han legger til at selv om det kan føles rart, er det bedre at de følger reglene enn at de risikerer alvorlige ulykker. Barnehagelærer C kan fortelle at det svært sjeldent oppstår alvorlige skader knyttet til risikofylt lek i deres barnehage. Det eneste han kan komme på er en knekt arm her og der, men det er som sagt ekstremt sjeldent. Han legger til at han er helt sikker på at skadeomfanget blant barn i barnehagen er nødt til å ha gått ned siden han var ung. Han kan ikke forstå noe annet. «Vi er 80 barn i barnehagen hver eneste dag, og det er nesten aldri noe som helst skader som oppstår».

Personalets holdninger til risikofylt lek

Barnehagelærer C kan fortelle at personalet stort sett har en positiv holdning til fysisk aktivitet og risikofylt lek i deres barnehage. De bruker mye av sin tid utendørs, og han mener at det som regel er der den risikofylte leken oppstår. Barnehagelærer C er usikker på om menn tar mer initiativ enn kvinner til slik type lek. Personlig oppfordrer han til risikofylt lek i barnegruppen, og han sier det skal mye til før han sier stopp. Barnehagelærer C forteller at det er viktig for personalet i barnehagen å formidle til barna at regler veldig sjeldent er fastsatte. Noen ganger lar personalet barna få klatre høyt, mens andre ganger ikke. Dette avhenger av hver enkeltes risikovurdering og dagsform. «En dag så er det greit, og en annen dag så er det ikke. Sånn er det». Han forteller at de er viktig for dem å formidle dette tydelig til barna, slik at de forstår valgene som blir tatt. Han påpeker at slike vurderinger blir tatt for å sikre barnas liv, og at det er viktig for barna å lære at regler ikke er konstante, men at de kan variere.

Barnehagens uteareal sin betydning for tilrettelegging av risikofylt lek

«I vår barnehage har vi et veldig stort uteområde som består av store flate områder, kuperte områder, bratte bakker og trær. Vi har alt innenfor gjerdene, så vi er utrolig heldige sånn sett».

Barnehagelærer C forteller at de har en liten skog innenfor barnehagens gjerder, og lett tilgang til skog og mark på utsiden. De har også flate områder med asfalt og plen som kan brukes sykling. «Om jeg selv skulle designe et uteområde i barnehagen, så ville jeg laget det slik som vi har det». Han forteller at de alltid kan ønske seg nye lekeapparater, men at han ikke føler det er noe behov for det. Han ser at barna benytter seg av det som er på uteområdet, og at et rikt og variert uteområde bidrar til kreativ tenkning og utfoldelse.

5. Drøfting

I denne delen vil vi drøfte resultatene fra våre intervjuer opp mot den teoretiske delen for å besvare vår problemstilling.

5.1. Fordeler ved risikofylt lek

Barnehagelærer A, B og C trekker alle frem at den risikofylte leken kan påvirke barnas motoriske utvikling positivt. Barnehagelærer B henviser til situasjoner hvor barna i deres barnehage får være med å kutte opp mat som deretter tilberedes på bål. Hun mener at dette styrker barnas finmotorikk og stimulerer deres sanser som syn, smak og hørsel. Som Thomas Moser (2018, s. 140) skriver, er det som regel de grovmotoriske bevegelsene som stimuleres i den risikofylte leken. Om man ser på Sandseter (2007) sine seks kategorier om hva risikolek innebærer finner man *lek med farlige redskaper*. Kniver kan falle under kategorien farlige redskaper, og håndteringen av dette kan føre med seg potensiell risiko om noe går galt. I de finmotoriske bevegelsene er presisjon og timing viktigere enn i grovmotoriske bevegelser, og det trengs både teknikk og konsentrasjon for å unngå skader. I Moser sin forklaring på motorikk regnes motorikken som en del av begrepet kroppslighet, noe som blant annet innebærer sansing og bevegelse (Moser, 2018, s. 131-132). I barnehagelærer B sitt eksempel trekker hun frem barnas sansing som et positivt aspekt, og ser det i sammenheng med den motoriske utviklingen. Det kan så klart diskuteres om aktiviteten kan sees på som lek, da den i stor grad er voksenstyrt og ikke igangsatt av barna. På tross av dette hevder Barnehagelærer B at den risikofylte leken i størst grad oppstår på barnas egne premisser.

Barnehagelærer C mener at barns fysiske utvikling har sammenheng med den kognitive utviklingen. Han mener at det å begrense barna fysisk kan gi negativ effekt både på språkutvikling, motorisk utvikling og all annen kognitiv utvikling. Barnehagelærer C mener det er viktig å se de ulike sidene ved barns utvikling i sammenheng, og ikke skille dem fullstendig fra hverandre. Som Moser (2018, s. 131-132) skriver, innbefatter begrepet kroppslighet flere deler. Sansing er tidligere nevnt en av dem, men også bevegelse og persepsjon i et helhetlig psykologisk, biologisk, kulturelt og sosialt perspektiv. For å forstå barnets utvikling og positive egenskaper med risikolek kan det være nødvendig å se det med ulike perspektiver. Med en bred forståelse av begrepet risikolek, og hva den innebærer vil det

være enklere og forsvare dem om det skulle være nødvendig. Barnehagelærer A ser også på den risikofylte leken og dens fordeler med ulike perspektiv. Hun mener den risikofylte leken har en positiv effekt både på den motoriske utviklingen og på det sosiale. Hun mener denne type lek skaper samhold i barnegruppen, og at de sammen utfordrer hverandre til å nå nye høyder samtidig som de skaper trygge rammer for hverandre.

Barnehagelærere A mener at risikolek handler om å pushe egne grenser, og om å våge å komme seg ut av sin egen komfortsone. Hun hevder at ikke alle barn våger å stå i denne motgangen, og at voksenrollen i slike situasjoner blir sentral. Personalet skal fremme og ikke hemme. Barnehagelærer A mener at barna har godt av å få kjenne på det skumle, og at mestring av slike aktiviteter kan styrke deres selvfølelse. Barnehagelærer B påpeker mestring som en sentral del av den risikofylte leken, og at det er personalets ansvar å legge til rette for at barna oppnår mestringsfølelse. Hun legger til at det er nødvendig å tilby barna varierte aktiviteter slik at alle kan få kjenne på denne følelsen. Informantene er opptatt av at alle barn er ulike, og at noen har behov for mer støtte enn andre. Den subjektive risikoen er individuell, og omhandler i hvor stor tro barnet har på egen kompetanse (Breivik 1989 & Boyesen 1997). Om alle barna skal få oppleve risikomestring, blir det nødvendig å ta dette i betraktning.

Ingen av barnehagelærerne nevner Csikszentmihalyi sin flytsonemodell (1990), som er sentral i en forståelse om hvordan mestringsfølelse oppstår. Selv om modellen ikke nevnes ved navn, tolker vi det som at barnehagelærerne har en forståelse over hvordan den fungerer i praksis. Barnehagelærer A nevner det skumle og utfordrende, og at de voksne skal møte barna der de er. Med støtte fra de voksne, og andre barn, kan de oppnå mestring. Det kan være utfordrende å finne balansen mellom bekymring og kjedsomhet, men det vil være nødvendig for at barnet skal kunne oppnå denne flyt-tilstanden, og dermed få mulighet til å kunne kjenne på mestringsfølelse. Barna som ikke opplever mestring vil kjenne på et nederlag, og dette kan svekke deres selvfølelse. Dette kan igjen påvirke hvordan barna senere oppsøker risiko (Sandseter, 2010b, s. 57 & Lillemyr, 2011, s. 218). Risikomestring er ikke bare viktig for barnas selvfølelse, men det bidrar også til en bedre risikovurdering hos hvert enkelt (Sandseter, 2018, s. 57).

Risikovurdering blir særlig trukket frem av barnehagelærer C. Han mener risikovurdering er et grunnleggende element i risikofylt lek. Barna må tilegne seg kunnskap og erfaringer med

risikofylte situasjoner for å kunne ta gode risikovurderinger på en senere tidspunkt. Han mener at barna på denne måten kan lære seg å reagere bedre i plutselige situasjoner som inneholder risiko. Boyesen (1997) hevder også at barna gjennom stadig utprøving lærer seg å ta hensiktsmessige risikovurderinger. Han mener at barn som oppøver risikomestring etter hvert vil bli bedre på å ta realistiske risikovurderinger. Barna sammenligner tidligere situasjoner med det som skjer her-og-nå. Sandseter (2010, s. 56-57) påpeker viktigheten av at barna selv får tilegne seg erfaringer med hva som er trygt og ikke i sine omgivelser. De voksne skal støtte deres utvikling, men ikke hemme. Risikovurdering nevnes også av barnehagelærer A og B, men heller med fokus på de voksnes risikovurderinger. Det bli nevnt i forhold til sikkerhet, men ikke som en egenskap barna burde opparbeide seg.

Barnehagelærer B og C trekker frem glede som et sentralt element i den risikofylte leken. Barnehagelærer C forklarer det som en slags krysning mellom to sider. På den ene siden argumenteres det for at den risikofylte leken gjennomføres for å styrke motorisk og kronologisk utvikling, mens på andre siden fremmes slik lek fordi det er gøy for barna. Barnehagelærer B kan fortelle at barna til enhver tid søker risikofylt lek, og at de opplever mye glede av denne typen lek. Sandseter (2007) hevder at den risikofylte leken oppstår i høyest grad på barns egen premisser. Barna må kjenne på glede og spenning for å oppsøke slik type lek, og derfor vil vi si oss enige i at glede er et sentralt element i denne leken. Barnehagelærer C forteller at han verdsetter lekens egenverdi samtidig som han ser på den som læring for barna. Vi mener det er fint at lekens egenverdi blir fremmet, og at det blir belyst fra ulike perspektiver. Glede kan være en motivator for barna og styrke deres utforskning og utfoldelse.

5.2. Barnehagelærernes tilrettelegging

Sandseter (2018, s. 61) påpeker at barnehagepersonalet sine holdninger til risiko vil ha en påvirkning på hvordan de forholder seg til risikolek. Personalets subjektive risiko kan skape begrensninger for barna, og det vil avgjøre hvordan de tilrettelegger for den risikofylte leken (Breivik 1989 & Boyesen 1997). Barnehagelærer B og C trekker frem at personalgruppen består av mennesker med ulik personlighet og erfaringer, og at dette kan være avgjørende for deres holdninger til risikofylt lek. De forteller også at personalet i deres barnehager stort sett har en positiv innstilling til slik type lek. Barnehagelærer B forteller at noen av personalet kan

fremstå usikre på grunn av lite erfaring med fysisk aktivitet i naturen. Dette kan skape problemer og hemme deres arbeid. Barnehagelærer B legger til at en voksen som ikke føler seg trygg til å styre eller delta på en risikofylt lek, så skal de heller ikke være med. Personalet må være bevisste på hvordan deres egne holdninger påvirker barnas utforskning og muligheter til å søke spenning (Sandseter, 2018, s. 61). Positive holdninger og erfaringer bør deles i personalgruppen, slik at alle får en felles forståelse av hvorfor de skal drive med slik type arbeid i barnehagen. Barnehagelærer A hevder at satsningsområde deres, friluftsliv, har innvirkning på deres positive holdninger til risikofylt lek og fysisk aktivitet. Personalet i barnehagen har mye erfaring og kunnskap om temaet, og dermed vet hva de driver med. Barnehagelærer A og B opplever at de kvinnelige ansatte i like stor grad som de mannlige tar initiativ til risikofylt lek i deres barnehager. Barnehagelærer B mener at personalets personlige holdninger og verdier er avgjørende for hvordan de forholder seg slik type lek. Barnehagelærer C forteller at han er usikker på om menn tar mer initiativ enn kvinner i deres barnehage. Han personlig oppfordrer til risikofylt lek i barnehagehverdagen, og sier det skal mye til før han sier stopp. Barnehagelærer C forteller at han gjenkjenner risiko fra egen barndom, og at det derfor skal mye til før han blir redd. Barnehagelærer C mener at egen oppvekst og barndom har satt spor i ham, og at det påvirker hvordan han tilrettelegger og fremmer den risikofylte leken den dag i dag. Om hans oppvekst var preget av overbeskyttende voksne og frykt ville det kanskje vært annerledes. Noen voksne fokuserer mer på sikkerhet og skader som kan oppstå en den risikofylte lekens fordeler. Barnehagelærerne må dermed sørge for å trygge de som føler seg usikre, og være gode forbilder for dem. Ved å observere at det stort sett går bra, ved at de usikre voksne ser at de andre mestrer å lede slike aktiviteter, kan påvirke hvordan de senere arbeider med slik type lek.

Personalets kjønnsperspektiv vil ha betydning for enhver pedagogisk handling i barnehagen (Rossholt, 2003). Barnehagen skal gi alle barna like muligheter uavhengig av kjønn og kjønnsuttrykk, men det er samtidig viktig å anerkjenne at det er forskjeller på tross av kjønnene (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10). Barnehagelærer A og B mener personlige holdninger og verdier, uavhengig av kjønn, utgjør hvordan personalet forholder seg til den risikofylte leken. Å se personalgruppens erfaringer og kunnskaper uavhengig av kjønn kan påvirke hvordan barnehagelærerne fremmer like muligheter i barnegruppen. Samtidig påpeker Rossholt (1998) at stereotyper eksisterer for en grunn, og at det er viktig å ha kunnskap om at jenter og gutter kan opptre ulikt på bakgrunn av deres kjønn. Internasjonale studier hevder at

gutter i større grad enn jenter oppsøker risikofylte situasjoner (Ginsburg & Miller, 1982; Morrongiello & Matheis, 2007; Morrongiello & Rennie, 1998). Det finnes så klart unntak, men det kan være lurt å ha i bakhodet når man arbeider med risikofylt lek i barnehagen. Personalet sin rolle er å støtte opp barna under leken, og gi dem muligheter til å mestre (Storli, 2018, s. 360-361). For å oppnå dette er det viktig å vite at alle barn har ulike utgangspunkt og behov for støtte.

Barnehagelærer A, B og C påstår alle at barna i deres barnehager i stor grad oppsøker den risikofylte leken på eget initiativ. Når barna oppholder seg utendørs, er det stort sett barna som i gangsetter leken, mens innendørs mener barnehagelærer A at det er de voksne som i gangsetter leken. Selv om barna i stor grad oppsøker leken på eget initiativ mener alle barnehagelærerne at det er viktig med planlagte og voksenstyrte aktiviteter også. Noen av de planlagte aktivitetene som blir nevnt er kanopadling, isfiske, hinderløype, fjellklatring og spikking med kniv, lage bål og sykling. Som nevnt tidligere, mener barnehagelærer B at et tilbud om varierte aktiviteter vil gjøre det mulig for flere barn å kjenne på mestringsfølelse. Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20) sier at personalet skal gi rom og inspirere til ulike typer lek både ute og inne. Risikolek kan være så mangt. Ikke bare kan det være å klatre i et tre, men også å løpe ned en bratt bakke. Personalet er ansvarlige for at alle barna skal finne noe som passer dem, og la dem prøve ut ulike former for risikofylt lek.

Barnehagelærer C mener at den viktigste rollen som voksen er å være en slags suppestasjon. Her tilrettelegger barnehagelæreren den risikofylte leken med å være observante og følge med på leken, men bare bryte inn når det er nødvendig. Suppestasjonen skal være et sted hvor barna kan komme for å få hjelp til å løse konflikter eller bare slå av en prat. Han mener personalet må gjøre seg tilgjengelige for barna, og på denne måten vil barna føle seg trygge til å utfolde seg fritt. Førstelektor Rune Storli (2018, s. 360-361) med hovedfag i idrett fra NTNU med særlig vekt på motorisk utvikling og læring, påpeker at aktive voksne som er psykisk og fysisk til stede vil sørge for aktive barn og gi dem en større lekelyst. En aktiv deltagende og tilstedeværende voksen i leken vil, ifølge Fasting (2017, s. 57), få en bredere forståelse av hvert enkelt barn sin lek, mestring og behov. De voksne må være bevisst på når de skal bryte inn i leken, og når de skal la barna holde på for seg selv. Barnehagehverdagen bør være preget av en blanding av planlagte og spontane aktiviteter, og det kan være en fordel

å ta utgangspunkt i det som allerede interesserer barna.

5.3. Barnehagens bruk av uteområde

Alle informantene snakker om hvor viktig barnehagens tilgjengelige utearealer er for barnas motoriske og fysiske utvikling. Gjennom utprøving med risikolek vil barna få bedre kontroll over egen kropp (Sandseter, 2013, s. 184). Affordances (Gibson, 1979) er viktig når det kommer til uteområde sin betydning for risikofyllt lek. Oppfatningen av hva uteområdet kan tilby av ulike funksjoner og utfordringer, varierer for hvert enkelt barn. Materialer og elementer i landskapet kan for barn representere byggematerialer som gir muligheter for risikofyllt lek der barna kan klatre, skli eller hoppe (Fjørtoft, 2011). Ingen av informantene føler at barnehagens uteområde har store mangler, og de sier de er fornøyde med det de har. Barnehagelærer A påpeker at så lenge hun har skog og mark lett tilgjengelig ser hun ikke behovet for å endre eller oppdatere barnehagens uteområde. Om naturen hadde vært barnehagens nærmeste nabo, hadde det vært en annen sak. Alle barnehagene har varierte uteområder som består av store flate områder, kuperte områder, bratte bakker og trær som utfordre barna fysisk. Slike varierte og rike uteområder kan bidra til kreativ tenkning og utfoldelse hvor barna får stimulert seg på ulike nivå. Det gir barna mulighet til å utforske på egenhånd, og selv se muligheter i miljøet. Selv om skog og mark er en optimal arena for risikofyllt lek, kan det samtidig være utfordrende da områdene kan være uoversiktlige og ubegrenset. Da er det viktig at personalet sikrer område, setter grenser for barna og sørger for at alvorlige skader ikke oppstår.

Barnehagelærer A mener risikovurdering er spesielt viktig når de skal på tur. Hun beskriver naturen som den største lekeplassen av dem alle. Tur i skogen kan by på klatremuligheter, balansering og lek i skrenter eller bratte bakker. Naturen som lekeplass omfattes ikke av en forskrift av sikkerhet ved lekeplassutstyr som innenfor barnehagens gjerder. Her gjelder det generelle regler, og barnehagelærerne må sørge for at dette følges opp. Om barna skal klatre opp i et høyt tre, er det krav om støtdempende underlag. Her kan man bruke gress, så lenge høyden ikke overstiger 1,5 meter. Store steiner eller spisse pinner må også fjernes. Skogen er stor, og kan brukes av alle. Dette kan medføre at det dukker opp farlige gjenstander, eller ting personalet ikke er forberedt på. Det kan være vanskelig å legge merke til alle farer på et nytt område, og det kan derfor være lurt å besøke stedet uten barn på forhånd. Personalet kan også

rådføre seg med andre, og sikre at område er trygt å oppholde seg på. Barnehagelæreren må ta hensiktsmessige risikovurderinger, og sørge for at resten av personalet gjør det samme (Osnes et al., 2015, s. 232).

Barnehagelærer A og B har ikke opplevd at barna i deres barnehager har skadet seg alvorlig under risikofylt lek, eller annen type lek. Barnehagelærer C forteller at han har opplevd at noen av barna har knukket en arm, men at dette er veldig sjeldent. Han tilføyer også at han mener at skadeomfanget blant barn i barnehagen er nødt til å ha gått ned i forhold til da han selv var barn. Dette kan støttes opp med internasjonale studier som viser at det oppstår svært få alvorlige skader blant barn i barnehagen (Briss, Sacks, Adiss, Krewsnoe & O'Neil, 1994; Leland, Garrard & Smith, 1993; Schewbel, Brezausek & Belsky, 2006). Gode sikkerhetsrutiner er det som bidrar til en trygghet både for barnas foreldre og personalet i barnehagen. Barnehagelærer B nevner viktigheten med å se faren før det skjer. Hun mener at grunnen til at det oppstår så få skader, har sammenheng med personalets kompetanse og sikkerhetsrutiner. Med økt kompetanse og forståelse for temaet risikofylt lek kan personalet få en mer bevisst holdning til sikkerhetstenking. Dette kan redusere redselen og usikkerheten mange kan kjenne på når det kommer til risikofylt lek i barnehagen. Det er viktig at personalet kan vurderer risikoen og hvert enkelt barns evne til å mestre risiko, både fysisk, mentalt og motorisk (Sandseter & Hagen, 2018, s. 418-425). Personalet skal fremme risikolek, men samtidig ikke lede aktiviteter de ikke føler seg trygge på. Det kan være utfordrende når personalgruppen ikke har samme verdier eller holdninger til denne typen lek. I slike situasjoner er det viktig at barnehagelæreren motiverer og støtter personalet, slik at dette ikke setter en stopper for barnas fysiske utfoldelse. Trygge voksne vil gjenspeile seg i barna, og det er derfor viktig at personalet klarer å holde seg rolige selv i risikofylte situasjoner. Barnehagepersonalet er barnas rollemodeller, og de må sørge for at egne negative holdninger til risikofylt lek ikke smitter over på barna. Personalet må heller fokusere på det positive, og rådføre seg med andre i personalgruppen som ikke føler seg engstelige eller redde.

6. Avslutning

Problemstillingen for vår bacheloroppgave er «*Hvordan kan barnehagelærere arbeide med tilrettelegging av risikofylt utelek for de eldste barna i barnehagen?*». For å besvare problemstillingen har vi valgt ut relevant teori og samlet inn data fra våre tre informanter. Med utgangspunkt i dette har vi drøftet våre funn, og kommet frem til hvordan våre informanter arbeider med å tilrettelegge risikofylt utelek i deres barnehager. Våre tre informanter kan ikke representere alle barnehagelærere, og det kan derfor ikke generaliseres til å gjelde alle barnehagelærere.

6.1. Oppsummering

I barnehagelærernes arbeid med å tilrettelegge for risikofylt utelek for de eldste barna har de voksne en sentral rolle. Barnehagelærerne mener det er viktig å ta hensyn til at barna har forskjellige utgangspunkt og ulikt behov for støtte i sin fysiske lek. Barnehagelærerne må oppmuntre og veilede barna ut fra deres nivå, slik at alle barna kan få mulighet til å oppnå mestringsfølelse. Selv om flytsonemodellen (Csikszentmihalyi, 1990) ikke nevnes av noen av barnehagelæreren, snakker de om hvor viktig det er for barna å kjenne på det å mestre risikofylt lek. Barnehagelærerne mener det er personalets rolle å tilby barna varierte uteaktiviteter, både innenfor og utenfor barnehagens gjerder. De voksne skal være en trygghet og sikkerhet for barna, og egen frykt skal ikke begrense barna i deres utfoldelse. Som barnehagelærer B påpeker «De voksne må fremme og ikke hemme».

Det viser seg at barnehagelærerne ser flere positive sider ved den risikofylte leken. De nevner at den kan bidra til å styrke barnas motoriske utvikling, skape samhold i barnegruppen. Barnehagelærerne snakker om hvordan mestringsfølelsen leken kan tilby styrker barns selvfølelse og tro på egne ferdigheter. Gjennom varierte erfaringer med risikofylte situasjoner vil barna lære seg å ta hensiktsmessige risikovurderinger på et senere tidspunkt. Barna vil bli bedre på å håndtere plutselige risikofylte situasjoner om de har erfaring med å håndtere risikoer i leken.

Selv om barnehagelærerne ser flere fordeler med risikofylt utelek kan det være krevende å tilrettelegge for slik type lek. Barnehagene har strenge krav om sikkerhet og forholde seg til,

og dette kan påvirke deres arbeid med å tilrettelegge for risikolek. Samtidig mener barnehagelærer C at det kan være en trygghet i sikkerhetsrutinene, og at dette kan bidra til at barna i mindre grad skader seg alvorlig. Barnehagelærerne er opptatt av å ta hensiktsmessige risikovurderinger, og sørge for at barna selv får erfaring med å ta egne risikovurderinger. Barnehagelærerne skal ikke frata barna muligheten til å ta egne risikovurderinger og teste egne grenser. De voksne skal vurdere risikoen på uteområde, og dermed la barna få utforske og prøve seg frem selv. Personalets holdninger og verdisyn vil også påvirke hvordan barnehagelærerne arbeider med å tilrettelegge for risikofyllt lek. Barnehagelærerne må sørge for at alle i personalgruppen har en felles forståelse for deres arbeidsprosesser. Voksne som ikke føler seg trygge i å lede en risikofyllt lek skal heller ikke gjøre det. Barnehagelærerne må derfor ikke bare kjenne til barnas subjektive risiko, men også personalets subjektive risiko.

Barnehagelærerne er alle enige om at områdene utenfor barnehagens gjerder er viktig for deres tilrettelegging av risikolek. Alle barnehagene har varierte lekemiljøer innenfor barnehagens gjerder, men naturen utenfor barnehagen gir barna ubegrenset med muligheter. Her utforsker barna på egenhånd, og de tar mer initiativ til risikofyllt lek i skog og mark. Barnehagelærerne mener det er viktig med en balanse av voksenstyrte aktiviteter og leken barna selv oppsøker. Barnehagelærerne sier at de ikke savner noe på barnehagens uteareal nettopp fordi de har lett tilgang på skog og mark. Det er ikke store forskjeller på hvordan barnehagelærerne arbeider med å tilrettelegge for risikofyllt utelek i barnehagen, og det virker som at alle har en felles forståelse om at de voksne skal virke som støttespillere for barna. De voksne skal observere og støtte barna, og gripe inn om det trengs.

6.2. Tanker videre

Gjennom arbeidet med vår bacheloroppgave har vi tilegnet oss innsikt i hvordan utvalgte barnehagelærere arbeider med å tilrettelegge risikofyllt lek for de eldste barna på barnehagens tilgjengelige uteareal, både innenfor og utenfor gjerdene. Vi har lært at skog og mark kan kompensere for dyre lekeapparater. Vi har lært at sikkerhet og risikovurderinger er en stor del av barnehagelærernes tilrettelegging, og at personalets holdninger kan påvirke hvordan barna får utfolde seg i risikoleken. Vi har fått erfare hvordan det var å intervju fagfolk, og fått innsikt i kvalitativ metode som redskap. Det har vært spennende å få innsikt i barnehagelærernes tanker og erfaringer, og tar det med oss videre. Vi har fått muligheten til å

gå i dybden i temaet risikolek, og anser dette som relevant for vår vei videre som fremtidige barnehagelærere. Vi mener det er viktig å ha kunnskap om den risikofylte leken, og at denne kunnskapen og forståelsen kan hjelpe oss å selv tilrettelegge for slik type lek i vår barnehagehverdag. Vi ser at natur- og friluftslivsbarnehager verdsetter naturen høyt. Ved å tilby barna varierte uteareal og lekemiljøer blir barna stadig bedre på å oppdage naturens ulike affordances. Barnehager som ikke har naturen i gåavstand burde bruke sine ressurser på skyss ut i skogen fremfor å bruke ressursene på å oppgradere barnehagens lekeplass. Til videre forskning kunne det vært interessant å sammenligne natur- og friluftsliv barnehager med barnehager som har andre satsingsområder eller barnehager som ikke har skog og mark like lett tilgjengelig. Det kunne også vært spennende å observere barnehagelærerne i praksis etter gjennomført intervju. På denne måten kunne vi observert om deres utsagn samkjørte med deres praksis.

7. Litteraturliste

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.). (2018). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bjørgen, K. (2018). Praktisk planlegging og tilrettelegging av bevegelseslek i barnehagen. I Sandseter, E.B.H., Hagen, T.L. & Moser, T. (Red). *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 329.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Boyesen, M. (1997). *Den truende tryggheten*. Doktorgradsavhandling. Trondheim. NTNU.

Breivik, G. (1989). «Den søte lukt av fare. Samfunnsmessige og psykologiske betingelser for risikosport». *Samtiden* 1/89, 22-29

Briss, P.A., Sacks, J.J., Adiss, D.G., Krewsnoe M-J., & O'Neil, J. (1994). A nationwide study of the risk of injury associated with day care center attendance. *Pediatrics*, 93(3), 364-368.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk

Fasting, M.L. (2017). *Barns utelek*. Oslo: Universitetsforlaget

Fjærtøft, I. (2011, 19. mai). Læringslandskap og bruk av kroppen. Hentet fra <https://www.naturfag.no/artikkel/vis.html?tid=1686773>

Ginsburg, H.J. & Miller, S.M. (1982). Sex differences in children's risk-taking behavior. *Child development* 53, 426-428.

Goldsmith, H.H., Buss, K.A. & Lemery, K.S. (1997). Toddler and childhood temperament. Expanded content, stronger genetic evidence for the importance of environment. *Developmental Psychology*, 33, 891-905.

Leland, N., Garrard, J. & Smith, D. (1993). Injuries to preschool-age children in day-care centers. *American Journal of diseases of children*, 147, 826-831

Malt. U. (2019, 17. desember). *Kroppsspråk*. Store Norske Leksikon. Hentet 02.04.20 fra <https://snl.no/kroppsspr%C3%A5k>

Morrongiello, B.A. & Dawber, T. (1999). Parental influences on Toddler's injury-risk behaviors. Are sons and daughters socialized differently? *Journal of Applied Developmental psychology*, 20(2), 227-251.

Morrongiello, B.A. & Dawber, T. (2000). Mothers' responses to sons and daughters engaging in injury-risk behaviors on playground. Implications for sex differences in injury rates. *Journal of Experimental Child Psychology*, 76, 89-103.

Morrongiello, B.A. & Matheis, S. (2007). Understanding children's injury-risk behaviors. The independent contributions of cognitions and emotions. *Journal of Pediatric Psychology*, 32(8), 926-937.

Morrongiello, B.A. & Rennie, H. (1998). Why do boys engage in more risk taking than girls? The role of attributions, beliefs, and risk appraisals. *Journal of Pediatric Psychology*, 23(1), 33-43.

Moser, T. (2018). Motorikk, utvikling og læring – en kort innføring i grunnleggende begreper og forståelser. I Sandseter, E.B.H., Hagen, T.L. & Moser, T. (Red). *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 130-152). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Osnes, H., Skaug, H.N & Kaarby, K.M.E (2015). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Rossholt, N. (1998). Kroppen som erfaringsarena. *Barnehagefolk*, 3, 40-46.

Rossholt, N. (2003). Pigers og drenges selvforståelse i et relationelt (krops-)perspektiv. I Kjær, I.B., Nørgaard, C. & Jensen, N. (Red.), *Sølvguiden* (s. 78-84).

Rothbart, M.K. (1988). Temperament and the development of inhibited approach. *Child Development*, 59, 1241-1250.

Sandseter, E.B. (2007). Barns risikofylte lek i barnehagen – en pilotstudie. I Guldal, T.M., Karlsen, G., Løkken, G., Rønning, F. Og Steen-Olsen, T. (red). *FOU i praksis 2006*, Rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanning, 237-252. Trondheim: Tapir Forlag.

Sandseter, E.B.H. (2010a). *Scaryfunny: a qualitative study of risky play among preschool children*. Doktoravhandling. Trondheim: Norges teknisk-natur-vitenskapelige universitet.

Sandseter, E.B.H. (2010b). Det opplevelses- og spenningssøkende barnet. I Sandseter, E.B.H., Hagen, T.L. & Moser, T. (Red). *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (1. utg., s. 130-152). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sandseter, E.B.H. (2013). ”Når det kile i magen, må æ bare flir og hyl!”. Betydningen av barns risikofylte lek. I Kvello, Ø. (Red.). *Barnas barnehage 2: Barn i utvikling* (2. utg., s. 178 - 194). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sandseter, E.B.H. (2018). Det opplevelses- og spenningssøkende barnet. I Sandseter, E.B.H., Hagen, T.L. & Moser, T. (Red). *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 130-152). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sandseter, E.B.H. & Hagen, T.L. (2018). Sikkerhet ved bevegelseslek i barnehagen. I Sandseter, E.B.H., Hagen, T.L. & Moser, T. (Red). *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 414-438). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Schewbel, D.C., Brezausek, C.M. & Belsky, J. (2006). Does time spent in child care influence risk for unintentional injury? *Journal of Pediatric psychology*, 31(2), 184-193.

Skre, I. B. (2019, 15.oktober). *Angst*. Store medisinske leksikon. Hentet fra <https://sml.snl.no/angst> 03.04.2020

Skår, M., Gundsersen, V., Ingebritsen, K., Stordalen, G., Tordsson, B. & Wold, L.C. (2016). Barns lek i natur – i spennet fra selvutfoldelse til kontroll. *Barn(2)*, 39-56.

Storli, R. (2018). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I Sandseter, E.B.H., Hagen, T.L. & Moser, T. (Red). *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 360-361). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Torgersen, A.M. (1985). Temperamental differences in infants and 6-year old children. A follow-up study of twins. I Strelau, J., Farley, F.H. & Gale, E. (Red), *The biological bases of personality and behavior*. (s. 227-239). Washington, D.C.: Hemisphere publishing corporation.

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplanen for barnehagen: innhold og oppgaver*. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

White, R. & Stockling, V. (2011). Children's Outdoor Play & Learning Environments: *Returning to Nature. Early Childhood News. 1-8*. Hentet fra: https://www.researchgate.net/profile/Randy_White/publication/267374472_Children's_Outdoor_Play_Learning_Environments_Returning_to_Nature/links/545141ec0cf2bf864c8a8f55.pdf

Vedlegg 1: Intervjuguide

Problemstilling: «*Hvordan kan barnehagelærere arbeide med tilrettelegging av risikofyllt utelek for de eldste barna i barnehagen?*»

Med barnehagens uteområde mener vi både områdene innenfor og utenfor barnehagen gjerder som blir mest brukt.

Hva betegnes som risikolek?

1. *Lek i store høyder, med fare for å falle ned*
2. *Lek med stor fart, men fare for, for eksempel sammenstøt*
3. *Kamp- og slåssleker, med fare for å skade hverandre*
4. *Lek ved farlige steder, med fare for å falle på/ ned/ inni noe*
5. *Lek med farlige redskaper*
6. *Lek hvor barn kan gå seg bort/ bli borte (Sandseter, 2007)*

Bakgrunn	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hvor lenge har du arbeidet som barnehagelærer/pedagogisk leder i denne barnehagen? ▪ Hvor lenge siden er det du tok din barnehagelærer-/førskolelærerutdanning? ▪ Hvor lenge har du arbeidet med de eldste barna i barnehagen (3-6år)? ▪ Hvilken type barnehage er dette?
Risikolek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hva legger du i begrepet risikolek? ▪ Hva er dine personlige erfaringer med risikolek, og har du noen eksempler fra egen barndom? ▪ Hvilke fordeler ser du med risikolek, spesielt blant de eldste barna i barnehagen? ▪ Har dere diskutert risikolek på personalmøter eller andre typer møter det siste året? Om ja, hva diskuterte dere?
Voksenrollen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hvilke holdninger opplever du at personale i deres barnehage har til risikofyllt lek?

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ I rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017) står det at «barn skal oppleve å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer i barnehagen». Hvordan vil du si dere arbeider mot dette målet? ▪ Vil du påstå at risikoleken oppstår i størst grad på barnas egne premisser, eller at det oppstår først når de voksne setter dem i gang? ▪ Tror du menn i barnehagen tar mer initiativ til risikofylt lek enn kvinner, og i så fall hvorfor tror du det? ▪ Hvordan vil du argumentere for risikolek til noen som ikke har samme kompetanse som deg innenfor tema?
Uteområde	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hvilke betydninger har deres uteområder for tilrettelegging av risikofylt lek? ▪ Hvordan benytter dere barnehagens uteområde i arbeid med risikofylt lek, både utenfor og innenfor barnehagens gjerder? ▪ Har dere noen tydelige regler og sikkerhetsrutiner for risikolek i denne barnehagen? ▪ Føler du at reglene begrenser eller hjelper deres arbeid med risikofylt lek? ▪ Er det noe du savner på barnehagens uteområde i arbeid med risikofylt lek? ▪ Har dere opplevd at barn har skadet seg under risikofylt lek, i så fall hvilke skader?
Annet	Er det noe annet du ønsker å tilføye?

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på hvordan barnehagelærere kan tilrettelegger for risikofylt utelek for de eldste barna i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Vi er to barnehagelærerstudenter ved Høgskulen På Vestlandet Campus Bergen, som går sjette og siste semester av vårt studieløp. Vi skal i den anledning skrive en bacheloroppgave, og temaet for vår oppgave er barns risikolek. Vi har valgt intervju som metode, og ønsker å komme i kontakt med relevante informanter. Ettersom vårt fokus ligger på de eldste barna i barnehagen, ønsker vi å komme i kontakt med barnehagelærere eller pedagogiske ledere som har ansvar for barn i denne alderen. Med de eldste barna mener vi barn i alderen tre til seks år.

Vår problemstilling er følgende: *«Hvordan kan barnehagelærere arbeide med tilrettelegging av risikofylt utelek for de eldste barna i barnehagen?»*

Mål

Målet med utførelsen av intervjuene er å få et bedre innblikk i hvordan barnehagelærere tilrettelegger for risikolek på uteområdet barnehagen har å tilby. Vi ønsker også å se om dette har noe å si for deres valg og metoder i arbeidet med risikolek. Vi ønsker å høre hvilken kunnskap og kompetanse informantene har om temaet, og hvilke utfordringer som kan oppstå.

Ansvarlig

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Utvalg

Vi ønsker å komme i kontakt med barnehagelærere/pedagogiske ledere som arbeidet med de eldste barna i barnehagen. Det er ønskelig at informantene har arbeidet i samme barnehage, og med barn i denne aldersgruppen i minst 3 år. Vi søker tre informanter, og ønsker at de skal representere både det kvinnelige og mannlige kjønn.

Gjennomføring

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at en av oss intervjuer deg, mens den andre skriver ned hva som blir sagt. Dette er for å skape mest mulig flyt i samtalen, og at intervjuer og informant ikke skal forstyrres av at intervjuer selv må sitte og skrive ned alle svar. Vi bruker en forhåndsskrevet intervjuguide som tar for seg spørsmål som er relevante for å belyse vårt tema. Lengden på intervjuet vil være på omtrent 30-45 minutter. Om man ikke ønsker å svare på ett eller flere spørsmål, vil dette også respekteres fra intervjuers side.

I utgangspunktet ønsket vi å møtes ansikt til ansikt, men ettersom hele Norge ble satt i karantene på grunn av COVID-19 pandemien, ønsker vi heller å gjennomføre intervjuene på videosamtale over Skype.

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 02.08.2020. Notatene som blir skrevet under intervjuene vil bli slettet etter prosjektet er avsluttet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Om man velger å trekke seg, vil all data og innsamlet informasjon slettes umiddelbart.

Ditt personvern

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Som informant vil all personlig informasjon og personopplysninger bli anonymisert, og det vil ikke kunne føres tilbake til informanten eller barnehagen. Vi vil erstatte informantenes opprinnelige navn med barnehagelærer A, barnehagelærer B og barnehagelærer C, slik at deres personlige opplysninger vil ikke bli synlige i vår bachelor oppgave. Vi behandler alle opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Datamateriale vil bli oppbevart på en adgangsbegrenset plattform.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Studenter:

Navn:

Navn:

Mail:

Mail:

Tlf.:

Tlf.:

Veileder:

Navn:

Mail:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta på intervju
- å ha lest og forstått informasjonen i dette skrivet

Sted og dato:

Signatur:

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.